

Základy občanského práva

Zápočet – písemný test v zápočtovém týdnu

Aktivní účast na seminářích

Návštěva soudního jednání – 1x C a 1x T

➤ <https://www.prehledjednani.cz/>

Vytisknout §§ 1 – 14 NOZ

Občanské právo

- je nejrozsáhlejším právním odvětvím soukromého práva, které tvoří i jeho pomyslnou páteř
- nejstarší, nejvýznamnější a nejobsáhlejší odvětví soukromého práva
- někdy nazýváno obecným právem soukromým, což se projevuje jeho subsidiárním – podpůrným vztahem k ostatním odvětvím soukromého práva
- vedle občanského práva tvoří soukromé právo např. pracovní právo, právo duševního vlastnictví, obchodní právo atp.
  - všechny tyto méně či více obsáhlé kategorie dohromady tvoří soukromé právo, což se projevuje tak, že se na ně aplikují základní principy spojené se soukromým právem

Rozdíl mezi soukromým a veřejným právem

- veřejnoprávní povahu mají ty právní vztahy a takové právní normy, v nichž jeden ze subjektů (jedna ze stran vztahu) vystupuje jako orgán veřejné moci, který na základě zákona a v jeho mezích rozhoduje o právech a povinnostech fyzických a právnických osob. Takový orgán vystupuje v dominantním postavení a disponuje mocí přikazovat, nebo zakazovat určité jednání (typické pro správní a trestní právo, kde se ukládají různé druhy sankcí či se ve veřejném zájmu přikazuje určité jednání)
- všechny ostatní právní vztahy a právní normy, v nichž orgán veřejné moci nevystupuje v dominantním postavení za účelem, který zákon předpokládá a vymezuje, mají soukromoprávní povahu (jedná se i o situaci, kdy by orgán veřejné moci vystupoval jako subjekt v rámci smluvního vztahu – pak je jeho postavení rovné s postavením druhé strany, byť třeba jen jediné fyzické osoby, např. instalatér plnící zakázku na Úřadu vlády ČR)

Rozdíl mezi soukromým a veřejným právem

- o veřejné právo se jedná tehdy, když je jeden ze subjektů orgán veřejné moci hájící veřejný zájem,
- jsou-li oba subjekty fyzické nebo právnické osoby, jedná se o právo soukromé

Občanské právo hmotné a procesní

- ***občanské právo hmotné*** je obsaženo v Občanském zákoníku (Z. č. 89/2012 Sb.) a představuje souhrn právních norem, které stanoví svým adresátům subjektivní práva (oprávnění) a povinnosti
- ***občanské právo procesní*** je obsaženo v Občanském soudním řádu (Z. č. 99/1963 Sb.) a upravuje postupy, jak vymoci práva či jak vynutit povinnosti upravené hmotným právem, a to především před soudy

Historický vývoj soukromého práva na území ČR

- 1811 - Všeobecný občanský zákoník (ABGB) – rakouský
- 1863 – Všeobecný obchodní zákoník
- první ČSR navázala na rakouské zákonodárství
- 1937 připravena osnova nového OZ – nepřijata
- po roce 1948 postupně začíná převládat vliv sovětského právního myšlení
- 1950 a 1964 komunistické občanské zákoníky
- po pádu komunismu OZ z roku 1964 podstatně novelizován
- 1991 obchodní zákoník,
- **2012 NOZ**

Prameny občanského práva

- hlavním pramenem je **Zákon č. 89/2012 Sb. (nový) občanský zákoník**
- **Důležité zákony související s NOZ**
  - zákon č. 90/2012 Sb. o obchodních korporacích
  - zákon č. 91/2012 Sb. o mezinárodním právu soukromém
  - zákon č. 292/2013 Sb. o zvláštních řízeních soudních
  - zákon č. 304/2013 Sb. o veřejných rejstřících fyzických a právnických osob
  - zákon č. 256/2013 Sb. o katastru nemovitostí

System občanškého práva

Obecná část

- vymezuje základní otázky a pojmy tohoto odvětví (zásady obč. práva, pojem a prvky občanskoprávních vztahů, občanskoprávní smlouvy)
- Obecná část nového občanského zákoníku vymezuje základní otázky a pojmy, definici právních skutečností, a také právní pojmy, které souvisejí s právními skutečnostmi, jako jsou např. platnost, neplatnost, prekluze nebo promlčení. Obsahem obecné části je také úprava postavení osob, ať už fyzických nebo právnických a v neposlední řadě také definice věcí v právu.

System občanského práva

Zvláštní část - zahrnuje speciální oblasti občanského práva

- Část II. Rodinné právo – ustanovení, která upravují manželství, příbuzenství a švagrovství. Tato oblast upravuje rovněž vzájemná práva a povinnosti rodičů a dětí a formy péče o dítě.

System občanského práva

- Část III. Absolutní majetková práva – tato velká právní kategorie v sobě zahrnuje:
  - věcná práva – ovládání věcí, zejména vlastnictví nebo držba
  - dědické právo – zde jsou upraveny instituty, jako je závěť, dědická smlouva, odkaz, zákonná posloupnost atd.

System občanského práva

- Část IV. Relativní majetková práva – označována jako závazková nebo obligační, jsou vzájemná práva a povinnosti mezi účastníky občanskoprávních vztahů, vyplývající zejména ze smluvních vztahů.
  - závazky ze smluv
  - závazky z deliktů
  - závazky z jiných právních důvodů

Zásady občanského práva

Význam zásad v právu

- při tvorbě práva – zákonodárce má povinnost je respektovat při vytváření nových právních předpisů
- při aplikaci práva
- při běžném jednání, tedy při jakémkoli vykonávání práva – např. povinnost jednat poctiv

Zásady občanského práva

- zásady představují určitá výkladová pravidla, která se aplikují na všechny normy soukromého práva a mají vést k poznání skutečné vůle zákonodárce, stejně jako zabránit překrucování práva – stanovují tedy určité mantinely, mimo jejichž rámec nikdy nesmí výklad jednotlivých ustanovení zajít
- vzhledem k tomu, že soukromé právo je již s ohledem na svou tradici odvozováno od zájmů a postavení jednotlivce jakožto subjektu práva, je struktura §3 rozdělena tak, aby v odst. 1 byl jasně stanoven vztah celého občanského a soukromého práva k ústavnímu pořádku České republiky, konkrétně k Listině základních práv a svobod, jež představuje základní evropskou humanistickou tradici postavenou na ochraně důstojnosti a svobody každého člověka a jeho právu na tuto ochranu.

Zásady občanského práva

- V odst. 2 §3 pak najdeme konkrétní projevy vztahu občanského práva k Listině základních práv a svobod a dále vztahu v podobě návazání na římské soukromé právo, z něhož celé pojetí tohoto právního odvětví vychází. Jednotlivá písmena odst. 2 jsou seřazena hodnotově od nejvýznamnějších zásad, z čehož lze do jisté míry dovodit i jejich nadřazenost, ačkoliv konkrétní posouzení takového vztahu s ohledem na konkrétní situaci je pouze v moci soudů.
V jednotlivých zásadách lze spatřit rozšiřování okruhu upravených vztahů směrem od jednotlivce jako člověka k jeho schopnostem a vztahům

Zásady občanského práva - §3

- a) Jako první tak nalezneme ochranu života, svobody a cti jednotlivce
- b) Dále ochranu jeho nejužšího okruhu, na nějž je v občanském zákoníku kladen důraz – tedy rodiny, rodičovství a manželství.
- c) Po jasném zakotvení ochrany výše uvedených hodnot pak zákon soustředí pozornost na schopnosti každého jednotlivce, který má právo na výše uvedené tak, aby nebyl pro svou objektivní slabost nepřiměřeně na těchto právech krácen – tedy tzv. ochrana slabší strany.
- d) Při zakotvení těchto principů je následně třeba přihlídnout k základnímu způsobu jednání v soukromém právu – smlouvám, resp. jejich uzavíráním, čímž se strany smlouvy zavazují – slibují – něco plnit. Pro tyto účely zákon jasně demonstruje, že v obecném smyslu se plnění slíbeného očekává, přičemž neplnění je zákonně možné pouze za určitých dále rozvitých okolností, jež by měly být výjimečné – tedy projev velice staré zásady, že slib zavazuje a smlouvy se mají plnit.

Zásady občanského práva - §3

- e) Vzhledem k tomu, že předmětem vzájemných slibů a ujednání – smluv – jsou určitá plnění, která jsou převážně představována nakládáním s věcmi vlastními, je dále nezbytné upravit vztah zákona k vlastnictví, které je vedle jednotlivce jedním z hlavních předmětů soukromého práva. Proto zákon dále upravuje ochranu vlastnictví, pro jehož vznik a zánik je vždy třeba zákona (na kterém se usnesl parlament představující vůli lidu), který dále musí být v souladu s pravidly pro vlastnictví stanovenými Listinou základních práv a svobod (zde vzpomeňme na vztah vyjádřený v odst. 1 §3)
- f) V neposlední řadě po úpravě vlastnictví se zákon logicky snaží předejít svému obcházení pro případy sporné či méně podrobně upravené tak, že jasně stanovuje – nikomu nelze odepřít to, co mu po právu náleží, přičemž právem lze v užším smyslu §3 rozumět kumulaci všech předchozích zásad a obecně pak celého právního řádu pro konkrétní případ. Římané tuto zásadu vyjadřovali stručně: „Každému, co jeho jest.“

Smluvní volnost (autonomie vůle stran)

Autonomie vůle znamená, že každý je svobodný ve svém rozhodování zda, s kým a jakým způsobem uzavře smlouvu. Autonomie vůle však není principem jenom pro smluvní právo, ale pro celé právo soukromé. Svoboda vůle stran je dána již samotnou dispozitivností právních norem v soukromém právu. Nejjasněji však plyne z § 1 odst. 2 NOZ, podle kterého si mohou osoby ujednat práva a povinnosti odlišně od zákona, pokud toto ujednání nebude v rozporu s dobrými mravy, veřejným pořádkem nebo se základními lidskými právy. V celé nové úpravě občanského práva je patrné posílení principu autonomie vůle stran, a to zejména z toho, že kogentní ustanovení jsou omezena na nezbytnou míru a to tak, aby celá úprava byla v souladu s materiální spravedlností a zásadou právní jistoty.

- viz §§ 580 a 588 – zakázaná ujednání

Dobré mravy

- jsou to nepsaná pravidla lidského chování, které vychází z morálky a etiky.
- dobré mravy mají za úkol zabránit prosazování takových právních jednání, která se přičí morálním standardům, které jsou obecně uznávány společností
- při aplikaci dobrých mravů tedy nestačí užít pouze platného práva, musí se užít i extralegálních norem, které tímto způsobem (dobrými mravy) nabývají právní hodnoty
- dobré mravy mají pro soukromé právo nepopiratelný význam, neboť stanovují mantinely pro jednání subjektů, které je z převážné části regulováno pouze dispozitivními normami. Jedná se tedy o samostatný korektiv autonomie vůle stran (§1 odst. 2 NOZ).
- Zákaz šikanózního výkonu práva (rozpor s DM)

Veřejný pořádek

- i když je tento princip pro soukromé právo zcela nový, vyskytuje se v naprosto zásadních souvislostech NOZ
- zejména je jedním z důvodů absolutní neplatnosti právního jednání
- pojem veřejný pořádek však není v celém právním řádu nijak specifikován, proto jeho aplikaci mohou doprovázet určité problémy
  - podle Karla Eliáše veřejný pořádek staví na hodnotách představujících základy konkrétního sociálního a hospodářského zřízení. Pravidly veřejného pořádku se chrání určité hodnoty, např. bezpečnost obchodu nemovitými věcmi, nebo určité skupiny osob, které jsou vzhledem k svému postavení sociálně nebo ekonomicky zranitelné (nezletilí, zdravotně postižení, spotřebitelé, nájemci bytů, zaměstnanci)

Smlouvy se mají dodržovat

Pacta sunt servanda

Tato zásada vyjadřuje podstatu smluv jako takových, neboť smlouvy představují závazky stran něco konat, dát, nebo se určitého jednání zdržet. Závazek strany smlouvy vzniká slibem, kterým se reálně zaváže plnit slíbené, přičemž druhá strana s důvěrou v plnění tohoto slibu v budoucnosti sama jedná. Aby mohl být naplněn účel smluv, musí být vymahatelné, přičemž jejich vymahatelnost se odvíjí od skutečnosti, že zákonodárce uznává v obecné rovině jejich závaznost – a právě uznání závaznosti toho, co jeden slíbí, a tedy i záruka vymahatelnosti slíbeného ze strany veřejné moci je projevem této zásady. Stejně tak je tato zásada projevem určitého morálního požadavku, ze kterého vzešla.

Ochrana slabší strany

Tato slabší strana zůstává bez bližší konkretizace. Tento princip, který se uplatňuje od druhé poloviny 20. století v převážné většině evropských zemí, znamená částečné omezení autonomie vůle, a to proto, aby se vyrovnali rozdíly, které plynou z nerovného postavení subjektů. Toto nerovné postavení je dáno převahou tržní síly jedné smluvní strany nad druhou, a také zvláštními znalostmi a zkušenostmi, kterými jedna strana vůči druhé disponuje. Důsledkem ochrany slabší strany je zvláštní ochrana spotřebitele ve styku s podnikatelem. Podnikatel má v oblasti, ve které podniká více zkušeností a disponuje většími znalostmi než spotřebitel. Spotřebitel proto potřebuje zvláštní právní ochranu, která bude tyto jeho nevýhody kompenzovat.

Ochrana slabší strany

- spotřebitel - zde důraz na důslednou a všestrannou informovanost spotřebitele, aby tak bylo minimalizováno riziko jeho podvedení či zatajení určitých faktů, které by jinak mohly mít vliv na jeho rozhodování (informační povinnost), široké právo odstoupit od smlouvy nad rámec jinak aplikované zásady „smlouvy se mají plnit“, s ohledem na faktickou slabost spotřebitele
- zaměstnanec – typická fakticky slabší strana v pracovněprávním vztahu (v zásadě vznik pracovního práva jako právního odvětví byl motivován snahou chránit zaměstnance před zvlí zaměstnavatelů)
- nájemník – zde je třeba uvědomit si, že s ohledem na tržní principy nájemník ne vždy je slabší stranou, to závisí na nabídce a poptávce např. bytů.
- nezletilý, manžel (častěji např. žena v domácnosti), osoba závislá – např. poručenec

Ochrana dobré víry

- tento princip má zásadní význam nejen pro obligační právo, ale i pro soukromé právo obecně
- jde o důvodné přesvědčení o oprávněném jednání subjektu
- pokud subjekt o neoprávněnosti svého jednání věděl nebo objektivně vědět mohl a měl, nemůže mu být dobrá víra připisována. V tomto případě se jedná o opak dobré víry, tedy o víru špatnou
- účel dobré víry je zmírnit negativní důsledky plynoucí osobě, která nezaviněně nerozpozná vadnost právně relativního předmětu, postupu či jiné okolnosti, která je důležitá při nabytí práva
- NOZ zakotvuje ochranu dobré víry v § 7, který stanoví, že se má za to, že ten, kdo jednal určitým způsobem, jednal poctivě a v dobré víře. Jedná se o presumpci dobré víry

Ochrana práv třetích osob

- nelze nikomu jednostranně vnutit svou vůli prostředky soukromého práva
- nelze smluvně zavázat někoho bez jeho souhlasu
- nikdo nemůže na jiného převést více práv, nežli sám má
  - výjimka = nabytí od neoprávněného (např. prodej domu v dobré víře, že prodává svůj dům, třebaže jej od původního majitele nikdy nenabyl)
- plyne to z rovného postavení osob v soukromém právu
Chováním subjektů soukromého práva by nemělo dojít k zásahu do právního postavení jiných osob - neměly by jim jednostranně vzniknout ani nové povinnosti ani nová oprávnění

Zákaz zneužití práv

- vyjádřen v § 8 NOZ
- využití práva (jednání sice v souladu s právem) ne primárně pro svůj vlastní užitek, ale s cílem uškodit jiném, což je projevem opaku dobré víry – tedy jednání ve zlém úmyslu
  - např. postavím-li zeď jen proto, aby sousedovi zastínila terasu, naplnil jsem sice své oprávnění stavět na vlastním pozemku, ovšem toto právo bylo zneužito, neprokáže-li se, že stavba zdi měla jiný účel než pouze škodit sousedovi

Zásada prevence

- projev sociální výchovné funkce práva
- soukromé právo řeší problémy typicky až poté, co nastanou. Škoda může být nahrazena, avšak z celospolečenského hlediska je nenahraditelná. Právo tento nedostatek vyrovnává v mezích svých možností tím, že se příležitostně snaží přimět subjekty k předcházení vzniku škod, snaží se předejít porušování stavu spravedlnosti
- nejobecnější příkaz prevence je již zmiňovaná zásada *neminem laedere* - nikomu neškodit.

Bdělým náleží práva

Vigilantibus iura scripta sunt

- zásada individuální iniciativy, zásada samoobslužného charakteru soukromého práva, navazuje na zásadu autonomie vůle a na zásadu dispozitivnosti
- na jedné straně soukromé právo dává lidem svobodu budovat právní postavení a na druhé vyžaduje způsobilost a ochotu své postavení hájit. Kde není žalobce, není soudce. Nejde zde o nějaké udavačství, ale o to, že svá práva si každý musí hlídat a hájit sám. Právo dává k dispozici prostředky, ale jejich využití už je na samotném občanovi
- typicky a nejpřísněji se tento princip projevuje v institutech prekluze a promlčení.

Dispozitivnost v NOZ

§ 1 odst. 2 „Nezakazuje-li to zákon výslovně, mohou si osoby ujednat práva a povinnosti odchylně od zákona; zakázána jsou ujednání porušující dobré mravy, veřejný pořádek nebo právo týkající se postavení osob, včetně práva na ochranu osobnosti.“ → stanoví 2 kritéria

- 1) zákon vlastní úpravu odchylnou od zákona výslovně nezakazuje, ledaže sám stanoví jinak (třeba jinde v následujícím textu)
- 2) ujednání nesmí porušovat dobré mravy, veřejný pořádek či porušovat právo osob (porušovat statusové právo, tj. třeba právo upravující osvojení)

Příklady

- § 559 – každý si může zvolit pro právní jednání libovolnou formu, pokud mu to nezakazuje zákon či ujednání → právní pravidlo bez kvality kogentnosti, resp. dispozitivnosti
- § 560 – pokud se zřizuje, převádí, mění nebo ruší věcné právo k nemovité věci, musí mít právní jednání písemnou formu → kogentní norma

Vymezení důležitých pojmů

Absolutní a relativní práva

- zatímco absolutní práva jsou účinná vůči všem, např. vlastnictví věci (působí proti všem)
- relativní práva jsou účinná pouze vůči účastníkům konkrétního občanskoprávního vztahu (smlouva)

Vymezení důležitých pojmů

Absolutní a relativní neplatnost

- absolutní neplatnost je dána ze zákona, není třeba, aby se jí někdo dovolával, soud k ní přihlédne i bez návrhu
- relativní neplatnosti se musí oprávněná osoba dovolat, jinak je jednání považováno za platné. Oprávněná osoba je ta, na jejíž ochranu je relativní neplatnost stanovena
- občanském zákoníku z roku 1964 byly taxativním výčtem stanoveny důvody relativní neplatnosti
- NOZ od této metody upouští, místo toho stanovuje, že stanoví-li zákon, že jednání je neplatné, bude se jednat o neplatnost relativní. O absolutní neplatnost se bude jednat pouze ve výjimečných případech, a to když:
  - jednání je ve zjevném rozporu s dobrými mravy.
  - zavazuje k plnění od počátku nemožnému.
  - odporuje zákonu a současně zjevně narušuje veřejný pořádek.

Vymezení důležitých pojmů

Promlčení a prekluze

- NOZ výslovně rozlišuje promlčení (ztrátu nároku) a prekluzi (zánik práva)
- právo se promlčí a dlužník není povinen plnit, nebylo-li právo vykonáno v promlčecí lhůtě; plnil-li však dlužník po uplynutí promlčecí lhůty, nemůže požadovat vrácení toho, co plnil
  - promlčení soud přihlédne, jen namítne-li dlužník, že je právo promlčeno
- při prekluzi je důsledkem nevykonání práva ve stanovené lhůtě zánik tohoto práva, to však pouze v případech stanovených výslovně zákonem. K zániku práva soud přihlédne z úřední povinnosti, tedy i když to dlužník nenamítne.
  - prekluze je např. u reklamace, odpovědnosti za škodu

Vymezení důležitých pojmů

Svépomoc

- je formulována v § 14 NOZ, je jistou výjimkou ze zásady, že ochranu subjektivních práv poskytuje veřejná moc (§ 12 NOZ)
- svépomoc je definována tak, že každý si může přiměřeným způsobem pomoci k svému právu sám, je-li jeho právo ohroženo a je-li zřejmé, že zásah veřejné moci by přišel pozdě. Nedosažitelnost včasného zásahu veřejné moci je důležitou podmínkou, která musí být splněna. Zásah do práva musí být podle § 14 odst. 2 NOZ odvrácen úsilím a prostředky, které se jeví vzhledem k okolnostem jako přiměřené. Zohledňuje se tedy to, že osoba, která užívá svépomoci k odvrácení zásahu do svých práv, musí jednat rychle, často v rozrušení, proto se přiměřenost způsobu svépomoci bude posuzovat z pohledu toho, jak by se jevila osobě v postavení ohrožené strany. Nejde již tedy o objektivně posuzovanou přiměřenost a nevyžaduje se ani zkoumání toho, zda je dosažitelná pomoc veřejné moci

Náležitosti právního jednání

- aby právní jednání bylo způsobilé vyvolat patřičné právní následky je třeba, aby splňovalo určité podmínky (aby mělo některé náležitosti)
- **a) náležitosti subjektu,**
- **b) náležitosti vůle,**
- **c) náležitosti projevu,**
- **d) náležitosti shody vůle s projevem vůle**
- **e) náležitosti předmětu,**

Náležitosti subjektu

Subjektem právního jednání mohou být pouze osoby:

- **osoby fyzické** = totožné s lidskou bytostí (synonymum „člověk“)
- **osoby právnické** = umělé, právem vytvořené organizační útvary odvozené od osob fyzických;
  - dle § 21 „*Stát se v oblasti soukromého práva považuje za právnickou osobu. Jiný právní předpis stanoví, jak stát právně jedná.*“, definice v § 20 odst. 1 NOZ: „*Právnická osoba je organizovaný útvar, o kterém zákon stanoví, že má právní osobnost, nebo jehož právní osobnost zákon uzná. Právnická osoba může bez zřetele na předmět své činnosti mít práva a povinnosti, které se slučují s její právní povahou.*“

Náležitosti subjektu

Fyzická osoba

- **právní osobnost** = způsobilost mít v mezích právního řádu práva a povinnosti **§ 15 odst. 1** „*Právní osobnost je způsobilost mít v mezích právního řádu práva a povinnosti*“, obecně vzniká narozením a končí smrtí.
- **svéprávnost** = způsobilost nabývat pro sebe vlastním právním jednáním práva a zavazovat se k povinnostem (= právně jednat) **§ 15 odst. 2** „*Svéprávnost je způsobilost nabývat pro sebe vlastním právním jednáním práva a zavazovat se k povinnostem (právně jednat)*“

plná svéprávnost se nabývá

- **zletilostí**, tj. dovršením osmnáctého roku věku, zaniká **smrtí**

před nabytím zletilosti se plné svéprávnosti nabývá:

- **přiznáním svéprávnosti** soudem (emancipací) na návrh nezletilého se souhlasem zákonného zástupce, nebo na návrh zákonného zástupce se souhlasem nezletilého, který není ještě plně svéprávný,
  - pokud nezletilý dosáhl věku alespoň šestnácti let a je osvědčena jeho schopnost sám se živit a obstarat si své záležitosti
  - návrhu podaného nezletilým soud vyhoví i při nesplnění uvedených podmínek, je-li to z vážných důvodů v zájmu nezletilého (§37)
- **uzavřením manželství**

- *u nezletilého, který ještě nenabyl svéprávnosti se má zato (vyvratitelné právní domněnka), že je způsobilý k takovým právním jednáním, která jsou svou povahou přiměřená rozumové a volní vyspělosti nezletilých jeho věku (§31)*
- **způsobilost k protiprávnímu jednání = deliktní způsobilost nést následky svého škodného jednání, které za takové právní řád označuje (deliktní způsobilost je koncipována na ve vazbě na svéprávnost – viz § 2920)**
  - *neplést s trestní odpovědností - **trestní odpovědnost od 15 let***

Náležitosti vůle

1. skutečná

- nutnost její existence

2. svobodná vůle

- svoboda její vytvoření (volnost subjektu rozhodovat o právních vztazích, do nichž vstupuje prostřednictvím právních úkonů)
- svoboda vůle je vyloučená při působení těchto okolností: fyzické násilí, bezprávná vyhrůžka, tíseň

3. vážná vůle

- vůle subjektu není vážná, jestliže jednající nechce vyvolat právní následky, které jsou s takovou vůlí a jejím projevem spojeny právním řádem (vůle učiněná ve hře, v žertu, při výuce)

4. vůle prosta omylu

- představuje nesoulad mezi právními následky, které účastník úkonem zamýšlel vyvolat, a mezi následky, které
- skutečně vyvolal, o nedostatku vážnosti vůle účastník předem o nesouladu nevěděl
- spočívá v nesprávné nebo nedostatečné představě o právních následcích, které nastanou z právního úkonu

Náležitosti projevu vůle

a) srozumitelnost - projev je nesrozumitelný, jestliže je nejasně vyjádřen jeho obsah a ani pomocí výkladu nelze zjistit, co jím mělo být vyjádřeno

b) určitost- týká se obsahové stránky

- neurčitý projev nevyjadřuje určitou vůli, a to buď proto, že určitá vůle zde vůbec nebyla (chybí skutečnost vůle), nebo proto, že určitá skutečná vůle nebyla projevem určitě vyjádřena
- neurčitý projev je srozumitelný po výrazové stránce, ale jeho obsah není určitý (může týkat užité terminologie, např. návrh na „přenechání“ určité věci)

c) **forma** – OP vychází ze zásady **bezformálnosti projevu** – právní jednání lze provést v jakékoli formě, pokud není zvláštní forma stanovena právním předpisem

- nedostatek zákonem požadované formy má za následek absolutní neplatnost, nedostatek smluvené formy je spojen s relativní neplatností

Náležitosti shody vůle s projevem vůle

- v případě rozporu vůle a projevu chybí základní znak existence, mohou nastat různé varianty neshody vůle a projevu
- rozlišuje se vědomá a nevědomá neshoda vůle a projevu
- záleží, jestli je neshoda úmyslná nebo se jedná o omyl
- může to být obcházení zákona

Náležitosti předmětu

Předmět musí být **možný**

- možnost předmětu nelze ztotožňovat s existencí věci - nemožnou není věc, která neexistuje, nemožným je chování, které se týká takové věci
- nemožnost musí být absolutní (fyzická) - případy, kdy plnění je tak mimořádně obtížné, že se zřetelem k dobrým mravům nelze od povinného subjektu očekávat ani spravedlivě žádat, aby obtíže překonal
- nemožným plnění není, které je pouze relativně nemožné, tj. takové, kdy je nemožné pouze ze subjektivních důvodů, tedy pouze pro toho, kdo je k němu povinen
- nemožnost musí být počáteční - musí existovat v době vzniku jednání, nastane-li nemožnost plnění až po vzniku jednání, je následkem zánik vzniklého závazku
- nemožným plněním není, které sice neexistuje v době vzniku právního úkonu, ale existuje v době, kdy měla být povinnost plnit uskutečněna

Předmět musí být **dovolený**

- nedovolený – pokud je v rozporu se zákonem nebo dobrými mravy, veřejným pořádkem nebo zákon obchází
- je dovoleno vše, co není zakázáno
- absolutní neplatnost

Od kdy je právní jednání účinné?

- NOZ nyní obsahuje i pravidlo, které obecně stanovuje, od kterého okamžiku je účinné adresované právní jednání.
- Právní jednání působí vůči nepřítomné osobě od okamžiku, kdy jí projev vůle dojde, to stanoví § 570 NOZ.
- Dále také stanoví, že pokud druhá strana zmaří jeho dojití, platí, že řádně došlo.
- Vyvratitelnou právní domněnku dojití, která je s ohledem na toto nové pravidlo nezbytná stanovuje § 573 NOZ, podle něj se má za to, že zásilka odeslaná s využitím provozovatele poštovních služeb došla třetí den od odeslání, byla-li odeslána na adresu jiného státu, pak patnáctý den po době odeslání.
- Víme-li, že zásilka byla odeslána i doručena, pak je právní jednání účinné nejpozději uplynutím těchto lhůt.
- Pokud by zásilka nebyla doručena, a její doručení by osoba, které měla být doručena, záměrně překazila, pak platí podle § 570 NOZ, že řádně došla a právní jednání je vůči této osobě účinné.
- Toto pravidlo je stanoveno např. na ochranu věřitelů, protože dlužník by se mohl snažit překazit doručení právního jednání věřitele, které by bylo v jeho neprospěch

Relativní neúčinnost § 589 NOZ

- podle staré úpravy odporovatelnost
- předpokladem pro relativní neúčinnost je, že právní jednání dlužníka zkracuje uspokojení vykonatelné pohledávky věřitele
- pak může věřitel soudní cestou (odpůrčí žaloba) navrhnout relativní neúčinnost
- relativní neúčinnost znamená, že dlužníkovu jednání nebude vůči věřiteli účinné
- postavení věřitele, v případech kdy druhé straně musel být znám úmysl dlužníka zkrátit věřitele, je oproti původní úpravě značně zjednodušeno – v soudním řízení nyní věřitel nemusí prokazovat úmysl dlužníka zkrátit věřitele, stačí, že věřitel byl zkrácen

Věci

- *Věc v právním smyslu (dále jen „věc“) je vše, co je rozdílné od osoby a slouží k potřebě lidí.*
- *Nehmotné věci jsou práva, jejichž povaha to připouští, a jiné věci bez hmotné podstaty.*
- *Zásada superficies solo cedit – stavba je součástí pozemku.*
- *Věc je příslušenstvím, je-li jejím účelem, aby se trvale užívala společně s věcí hlavní v rámci jejich hospodářského určení. Pokud není zřejmé, zda-li je věc příslušenství, rozhodne se dle zvyklostí (§ 511 NOZ).*
- *Příslušenstvím pohledávky jsou úroky, úroky z prodlení a náklady spojené s jejím uplatněním (§ 513 NOZ).*

Hmotné věci

jsou prostorově vymezitelné, lidskými smysly poznatelné

- a) movité – přemístitelné věci
- b) nemovité – pevně spojeny se zemským povrchem

- a) spotřebitelné – mohou být využity pouze jednou
- b) opotřebitelné – užitím nezanikají, postupně se opotřebovávají

- a) dělitelné – lze je reálně rozdělit
- b) nedělitelné – nejdou reálně rozdělit, vytváří se tzv. ideální podíly

- a) zastupitelné – lze nahradit jinou věcí stejného druhu
- b) nezastupitelné

Nehmotné věci

- nemají hmotnou podstatu a zřetelné prostorové vymezení
- jsou to produkty myšlení (licence, patenty, pohledávky)

ABSOLUTNÍ MAJETKOVÁ PRÁVA (VĚCNÁ PRÁVA)

- práva věcná zajišťují moc osoby nad věcí bez spojitosti s nějakou povinností jiné konkrétní osoby
- cílem právní úpravy je ochrana užívání věcí, které má člověk nebo právnická osoba k dispozici a jimiž uspokojuje své potřeby
- věcné právo je právem absolutním (proti všem) – všem ostatním osobám je všeobecně uloženo, že nesmí zasahovat do výkonu cizího věcného práva
- předmětem tohoto práva jsou věci (hmotné, nehmotné)

Dělení věcných práv

- držba
- právo vlastnické
- spoluvlastnictví
- věcná práva k věci cizí

Držba

- je to faktické ovládání věci, držitel s věcí jako s věcí vlastní, ale není jejím vlastníkem
- *Držitelem je ten, kdo vykonává právo pro sebe (§ 987 NOZ)*

Zákoník nově rozlišuje více typů držby:

- Řádná a neřádná – o držbu řádnou jde v případě, že se zakládá na platném právním titulu. Platný právní titul je např. smlouva.
- Poctivá a nepoctivá – o držbu poctivou jde v případě, že držitel je v dobré víře, že mu náleží právo, které vykonává. Nestačí však pouhé subjektivní přesvědčení, musí být přítomen přesvědčivý důvod.
- Pravá a nepravá – o pravou držbu jde v případě, že se neprokáže, že se někdo vetřel v držbu svémocně, potajmu nebo lstí anebo výprosou.

- Poctivému, řádnému a pravému držiteli náleží všechna práva jako vlastníkovi, na rozdíl od držitele nepoctivého. Jen poctivý držitel může získat věc vydržením. Podmínkou je nepřetržitý výkon držby po dobu tří let u věci movité a deseti let u věci nemovité.
- Nepoctivý držitel nikdy nemůže věc vydržet. V NOZ je význam držby posílen i tím, že se staví možnost svépomoci držitele v případě, že:
  - Je mu věc odňata.
  - Je mu bráněno držbu vykonávat.
  - Je jeho držba jiným způsobem omezována.
- Vedle svépomoci se může držitel bránit také žalobní cestou.

Právo vlastnické

- vlastnictví představuje vlastníkovu úplnou moc osoby nad věcí, která je předmětem vlastnického práva
- je chráněno Ústavou a Listinou základních práv a svobod
  - všichni, mají *ústavně* zaručené právo možnosti vlastnit a nabývat majetek (mimo přírodní léčivé zdroje, ložiska nerostů)
- vlastnictví zavazuje, nesmí být zneužito nebo užito v rozporu se zákonem (např. výkon vlastnického práva nesmí poškozovat lidské zdraví, přírodu, životní prostředí a omezovat výkon vlastnického práva jiného vlastníka)

Obsah vlastnického práva

Obsahem vlastnického práva jsou tato 4 oprávnění vlastníka:

- **Věc držet** – mít ji u sebe
- **Věc užívat** – užívat i neužívat jejích vlastností, ponechat ji nepotřebnou či nechat ji zaniknout nebo zkazit
- **Věc požívat** – brát z ní plody a jiné užitky, přírůstky (úroda)
- **Věcí disponovat** – nakládat s ní, rozhodovat o jejím osudu, přenechat ji do nájmu, půjčit ji, odkázat jinému, prodat jí, darovat, vyměnit ji i opustit ji nebo dokonce zničit.

Omezení vlastnického práva

- **omezit** vlastnická práva lze jen na základě: **zákona, rozhodujícího soudu či správního orgánu**
- mimo toto lze omezit vlastnické právo **bez souhlasu vlastníka lze** ve 2 případech:
  - **ve stavu nouze** (živelná pohroma) - čerpání vody z vlastníkovy studny
  - **naléhavého veřejného zájmu** – hrubé narušení veřejného pořádku – užití auta při honění škůdce

Vyvlastnění

- je nucený přechod vlastnického práva na stát na základě úředního rozhodnutí

Vyvlastnit majetek může stát při splnění 4 podmínek:

- je-li to ve veřejném zájmu
- nelze-li daného účelu dosáhnout jinak
- vždy za náhradu
- na základě zákona (zákon to umožňuje)

Meze výkonu vlastnického práva

- tyto meze stanoví normy, obvykle nazývané „sousedské právo“
- každý vlastník musí:
  - dbát, aby nad míru přiměřenou poměrům neobtěžoval sousedy např. hlukem, prachem, zápachem, odpady, stíněním
  - nesmí ohrozit sousedovu stavbu nebo pozemek úpravami svého pozemku
  - vlastník je povinen umožnit vstup na svůj pozemek, popř. stavbu, jestliže to vyžaduje údržba a obhospodařování sousedního pozemku nebo stavby (na nezbytnou dobu a v nezbytné míře)

Nabývání vlastnického práva

k nabývání vlastnického práva může dojít na základě různých právních skutečností (právních titulů):

- **smlouvou** – (např. kupní, darovací) při převodu *movité věci* se vlastnictví nabývá *převzetím* věci, v případě *nemovitých věcí* je k nabytí vlastnického práva vyžadován *vklad do katastru nemovitostí*
- **děděním**
- **rozhodnutím státního orgánu** – např. zrušení SJM restituace
- **na základě jiných skutečností** – např. nabývání vlastnictví k přírůstkům věci, tzv. přisvojení (sběr lesních plodů)
- **vydržením**

• přivlastněním

- *Věc, která nikomu nepatří, si každý může přivlastnit, nebrání-li tomu zákon nebo právo jiného na přivlastnění věci. Movitá věc, kterou někdo opustil, protože ji nechce jako svou držet, nikomu nepatří (§ 1045 odst. 1 NOZ).*
- Toto ustanovení popisuje situaci, kdy je movitá věc opuštěná, tedy nikomu nepatří, může si jí tedy každý **přivlastnit**. Při posuzování toho, zda je věc opuštěná či nikoliv je třeba aplikovat hledisko průměrně rozumného člověka (viz § 4 NOZ), který umí podle zvyklostí posoudit, kdy se jedná o věc opuštěnou. Při posuzování musí zohlednit také § 1051 NOZ, který stanoví, že kdo věc najde, nesmí ji bez dalšího považovat za opuštěnou. Nemovitou věc si nelze přivlastnit, neboť opuštěná nemovitá věc připadá do vlastnictví státu (§ 1045 odst. 2 NOZ).
- Nový občanský zákoník v § 1050 NOZ stanoví domněnku opuštění věci. Toto pravidlo zabezpečuje, že věci nebudou ležet ladem a pokud jejich vlastník po určitou dobu nevykonává své vlastnické právo, považují se věci za opuštěné a může dojít k jejich okupaci.

Nález ztracené věci

- nálezem ztracené věci nálezce nenabývá vlastnictví, je povinen věc vydat vlastníkovi, popř. státnímu orgánu – nálezce má nárok na náhradu nutných výdajů a na nálezné ve výši 10% ceny nalezené věci
- jak již bylo zmíněno, najde-li někdo věc, nemůže ji považovat za opuštěnou. V tomto případě se dostává do pozice nálezce a musí se řídit ustanoveními § 1051 - § 1065 NOZ, které stanovují **povinnosti nálezce** věci. Nálezce je povinen nalezenou věc vrátit vlastníkovi, nelze-li z okolností vlastníka určit, oznámí nálezce bez zbytečné-ho odkladu nález obci, ta nález vyhlásí a postupuje podle pravidel popsaných v § 1015 - § 1065 NOZ. Nálezci náleží nálezné. Nálezné činí desetinu ceny věci, má-li věc hodno-tu, jen pro toho kdo ji ztratil, náleží nálezci nálezné podle slušného uvážení.

Spoluvlastnictví

- vlastnické právo k téže věci náleží více osobám
- občanský zákoník upravuje 2 formy spoluvlastnictví:
  - Podílové spoluvlastnictví
  - Společné jmění manželů

Podílové spoluvlastnictví

- vzniká např. smlouvou, děděním, vydržením, koupí, rozhodnutím soudu
- spoluvlastnictví je vyjádřeno podíly jednotlivých spoluvlastníků – tzv. ideální podíly, které označují míru práv a povinností, která přísluší jednotlivým spoluvlastníkům
- vlastnictví podílu spoluvlastníkům zajišťuje:
  - 1) účast na výkonu práv a povinností vlastníka (rozhodování o hospodaření s věcí)
  - 2) účast na příjmech plynoucích ze spoluvlastnictví (např. z pronájmu věci, z prodeje výnosu z věci)
  - 3) podíl na nákladech na věc ve spoluvlastnictví

- spoluvlastníci o hospodaření se společnou věcí rozhodují na základě většiny, která se počítá podle velikosti podílů
- velikost podílu je oceněna nebo vyplývá ze smlouvy, závěti
- nedohodnou-li se, může kterýkoliv z nich podat návrh k soudu, aby o jejich záležitosti rozhodl
- každý spoluvlastník má dispoziční právo k věci a může svůj podíl např. odkázat nebo zastavit
- ve vztazích ke třetím osobám platí, že společníci se považují za jediný subjekt – z právních úkonů jednoho z nich jsou navenek vázáni všichni společně a nerozdílně

Vznik podílového spoluvlastnictví

- na základě ustanovení zákona – např. děděním
- na základě rozhodnutí soudu
- uzavřením smlouvy

Převod spoluvlastnických podílů

zákon rozeznává tři druhy převodů:

- na osoby blízké
- na jiné spoluvlastníky
- na třetí osobu
  - v případě převodu na třetí osobu mají ostatní spoluvlastníci předkupní právo

Zánik podílového spoluvlastnictví

- podílové spoluvlastnictví zaniká obecnými způsoby, jimiž zaniká vlastnictví
- kromě toho může dojít ke zrušení spoluvlastnictví:
  - dohodou spoluvlastníků
  - rozhodnutím soudu na návrh některého ze spoluvlastníků – zde soud zvažuje způsoby vypořádání (reálné rozdělení věci, přikázání věci jednomu nebo více spoluvlastníkům za náhradu, prodej věci a rozdělení výtěžku dle podílů)

Bytové spoluvlastnictví

- je spoluvlastnictví nemovité věci založené vlastnictvím jednotek. Bytové spoluvlastnictví může vzniknout, pokud je součástí nemovité věci dům alespoň s dvěma byty (§ 1158 odst. 1 NOZ)
- spoluvlastnictví na společných částech domu

Společné jmění manželů (SJM)

- může existovat pouze mezi manželi
- po dobu trvání manželství nejsou určeny podíly
- k určení podílů dochází až při zániku SJM
- vznik SJM je vázán na okamžik uzavření manželství

Odložení vzniku společného jmění manželů

- před uzavřením manželství si mohou snoubenci písemnou smlouvou formou notářského zápisu („svatební smlouva“) upravit své budoucí majetkové vztahy tak, že rozsah společného jmění manželů rozšíří či zúží.

Rozšíření a zúžení SJM za trvání manželství

rozšíření společného jmění manželů:

- manželé mohou písemnou smlouvou formou notářského zápisu rozšířit rozsah společné jmění manželů a to i o věci, které měl ještě před sňatkem či o dary, které dostal, v případě nemovitostí musí být smlouva doručena do katastru nemovitostí.

zúžení společného jmění manželů:

je možné mezi manželi na základě buď:

- **písemné smlouvy** ve formě notářského zápisu a vyloučit tím ze společného jmění manželů současné i budoucnosti nabitě jednotlivé věci a závazky
- **na návrh** jednoho z manželů rozhodnutím soudu ze závažných důvodů (př. alkoholismus, podnikání).

Předmět SJM

- do SJM náleží majetek, nabytý některým z manželů nebo jimi oběma za trvání manželství, ale i dluhy, které některému z nich nebo oběma vznikly
- běžné záležitosti vyřizuje bez souhlasu druhého každý z nich
- u záležitostí závažných je potřebný souhlas obou manželů (jinak je úkon relativně neplatný)
- používat SJM k podnikání je možné pouze se souhlasem druhého manžela
- za závazky ručí manželé celým svým majetkem v společném jmění manželů i v případě, že je dlužníkem jen jeden z manželů (např. manžel podniká)

Do SJM nepatří

- věci vlastněné některým z manželů před manželstvím,
- dary,
- dědictví,
- restituce určené jen jednomu z manželů,
- věci podle své povahy sloužící k osobní potřebě jen jednoho z manželů,
- to, co jeden z manželů nabyl jako náhradu nemajetkové újmy na svých přirozených právech nebo náhradu za poškození, zničení nebo ztrátu svého výhradního majetku.

Dluhy patřící do SJM

- Dluhy patřící do SJM jsou upraveny v § 710 NOZ. Ten stanoví, že součástí společného jmění jsou dluhy převzaté za trvání manželství.
- Slovo převzaté je v tomto ustanovení velmi důležité. Převzatý dluh nemůže být dluh vzniklý jednomu nebo oběma manželům ze zákona nebo z rozhodnutí soudu. Takovéto dluhy nejsou součástí SJM. V § 710 písm. a), b) NOZ jsou konstruovány výjimky, tedy dluhy, které do SJM nepatří:

- a) dluhy, které se týkají výhradního majetku jednoho z manželů a převyšují zisk z tohoto majetku.
  - Má-li jeden z manželů ve výhradním vlastnictví dům, jež pronajímá a za jeho pronájmem vyinkasoval 2 000 000 Kč, pak dluh spojený s opravou tohoto domu do výše 2 000 000 Kč, bude celý součástí SJM. To co by přesáhlo 2 000 000, by již součástí SJM nebylo.
- b) dluh, který jeden manžel převzal bez souhlasu druhého, aniž by se jednalo o obstarávání každodenních nebo běžných potřeb rodiny.
  - Nehodnotí se již, zda je výše dluhu přiměřená majetkovým poměrům manželů, jako to bylo v původní úpravě.

Vybavení domácnosti

- (§ 698 NOZ). Obvyklým vybavením domácnosti se rozumí soubor movitých věcí, které slouží k běžně nezbytným životním potřebám rodiny a jejích členů.
- K nakládání s těmito věcmi potřebuje manžel souhlas druhého manžela. Pokud by se tak nestalo, může se manžel dovolat neplatnosti právního jednání manžela, které se týkalo obvyklého vybavení domácnosti.
- Obvyklým vybavením domácnosti se rozumí např. nábytek, ložní prádlo ale ne již osobní automobil.

Zánik SJM

společné jmění manželů zaniká:

- zánikem manželství – rozvod, smrt jednoho z manželů
- ze zákona – trest propadnutí majetku, konkurz na majetek jednoho z manželů
- Po zániku SJM dochází k vypořádání, které může být provedeno:
  - dohodou manželů
  - rozhodnutím soudu
  - ze zákona uplynutím doby – nedojde-li do tří let od zániku SJM k jeho vypořádání platí zákonná domněnka, že se manželé vypořádali takto:

- movité věci - jsou ve vlastnictví toho manžela, který věc užíval pro svou potřebu, své rodiny a své domácnosti se souhlasem druhého.
  - Byla-li věc užívána, proti vůli druhého manžela, stává se předmětem podílového spoluvlastnictví
- nemovité věci - se stávají předmětem *podílového spoluvlastnictví*

Věcná práva k věcem cizím

- tato skupina umožňuje užívání cizích věcí zákonem vymezeným způsobem
- jsou spjata s určitým subjektivním právem k věci – vždy představuje určité omezení práv vlastníka
- přechodem vlastnických práv k určité věci se převádí i břemeno, které na věci vázne
- mezi věcná práva k věcem cizím řadíme:
  - právo stavby
  - zástavní právo
  - zadržovací právo
  - věcná břemena

Právo stavby

- představuje výjimku ze superficiální zásady, tak jak je konstruována v § 506 NOZ, protože dovoluje stavebníkovi mít stavbu na cizím pozemku. *Pozemek může být zatížen věcným právem jiné osoby (stavebníka) mít na povrchu nebo pod povrchem pozemku stavbu. Nezáleží na tom, zda se jedná o stavbu již zřízenou nebo dosud nezřízenou (§ 1240 odst. 1 NOZ).* Podstata práva stavby je tedy v tom, že opravňuje stavebníka mít na cizím pozemku stavbu. Právo stavby lze zřídit jak na stavbu dosud neexistující (která teprve vznikne), tak i na stavbu již existující. Je důležité podotknout, že právo stavby nezaniká se zánikem samotné stavby.

- Praktické využití nalezne právo stavby v případě, kdy vlastník pozemku nebude chtít své vlastnické právo převést a nebude účelné postupovat jiným způsobem, např. nájmem pozemku. Zejména se bude jednat o případy, kdy bude stavba zřizována dočasně, neboť právo stavby lze podle § 1244 NOZ zřídit pouze jako dočasné a to nejdéle na dobu 99 let. Po uplynutí této doby přechází stavba do vlastnictví vlastníka pozemku, ten je povinen nahradit polovinu hodnoty stavby v době zániku práva stavby (§ 1255 NOZ). Výše náhrady může být samozřejmě ujednána jinak.

Věcná břemena

- omezují vlastníka nemovitosti ve prospěch někoho jiného tak, že vlastník je povinen:
  - **něco strpět** (např. cestu přes svůj pozemek)
  - **něčeho se zdržet** (např. stavby na svém pozemku)
  - **něco vykonat** (např. pečovat o pramen a studnu na svém pozemku)
- právo věcného břemene může být spojeno s vlastnictvím určité nemovitosti (např. s vlastnictvím pozemku, který není jinak přístupný je spojeno právo cesty přes sousední pozemek) nebo může toto právo patřit určité osobě (např. původní vlastníci mají právo doživotního bezplatného bydlení v prodaném domě)

Vznik věcného břemene

věcné břemeno může vzniknout:

- smlouvou vloženou do katastru nemovitostí
- na základě závěti
- rozhodnutím státního orgánu
- ze zákona
- vydržením

Zánik věcného břemene

- k zániku věcného břemene dochází obdobným způsobem jako ke vzniku a navíc může zaniknout nebo být změněno soudem při změně poměrů

Zástavní právo

- slouží k zajištění pohledávky
- umožňuje věřiteli domáhat se uspokojení své pohledávky ze zástavy, jestliže dlužník včas nesplní svůj dluh

Vznik zástavního práva

- písemnou smlouvou mezi věřitelem a dlužníkem
- schválenou dědickou dohodou
- ze zákona

- movitá zástava se odevzdává zástavnímu věřiteli nebo jiné osobě k uschování (v případě potřeby užívání zastavené movité věci, např. k podnikání, musí být viditelně označena jako zastavená)
- zastavení nemovitosti se nazývá hypotéka, vkládá se do katastru nemovitostí
- v případě zástavního práva platí princip priority – má-li dlužník více dluhů u různých věřitelů, musí z peněžní zástavy být nejdříve uspokojen zástavní věřitel
- pokud dluh není zaplacen v čas (nevzniká věřiteli vlastnické právo včas), je zástavní věřitel oprávněn zástavu prodat soudní cestou (dlužnou částku si nechat a zbytek peněz vrátit dlužníkovi)
- zástavní právo zaniká zaplacením dluhu nebo dohodou stran (movitou věc věřitel vrátí dlužníkovi, v případě nemovitostí vydá věřitel potvrzení o řádném zaplacení dluhu a na jehož základě se v katastru nemovitostí zástavní právo zruší)

Zadržovací právo

- je to jednostranný právní úkon
- je možné uplatnit pouze u movitých věcí
- věřitel může k zajištění své splatné peněžitě pohledávky zadržet movitou věc dlužníka, dokud dlužník nezaplatí nebo dokud neposkytne věřiteli jinou dostatečnou jistotu
- předmětem může být pouze movitá věc, kterou má věřitel již u sebe a jinak by byl povinen ji dlužníkovi vydat, nelze zadržet věc, která byla odňata svépomocí, popř. lstí

- (např. automechanik má právo zdržet opravené auto, dokud mu zákazník nezaplatí dlužnou částku za opravu)
- věřitel je povinen dlužníka neprodleně vyrozumět o zdržení věci a o důvodech
- na základě uplatněného zdržovacího práva má věřitel při výkonu soudního rozhodnutí přednost před jinými věřiteli při uspokojení pohledávky z ceny prodané zdržované věci
- zdržovací právo zaniká zaplacením dluhu nebo rozhodnutím soudu o vydání věci

Dědické právo

- Dědické právo je souhrn právních norem upravujících přechod práv a povinností zemřelé fyzické osoby na jejího právního nástupce (dědice).

Předpoklady dědění

Prokázání smrti

- Úředním zjištěním, prohlídka zemřelého a vystavení úmrtního listu.
- Soudní rozhodnutí, rozsudek soudu o prohlášení fyzické osoby za mrtvou.

Existence dědictví (pozůstalosti)

- Tzn. majetku, který měl nějakou hodnotu a byl ve vlastnictví či spoluvlastnictví zůstavitele v době smrti. Součástí pozůstalosti jsou i dluhy a pohledávky.

Způsobilý dědic

- Právo být dědicem přiznává NOZ každému subjektu, který má právní subjektivitu, tedy je způsobilý k právům a povinnostem. Z tohoto hlediska je způsobilá dědit jak fyzická tak právnická osoba včetně státu.
- Také dosud nenarozené dítě za předpokladu, že se narodí živé (S projednáním dědictví se čeká, až se dítě narodí).

Nezpůsobilý dědic

Je to osoba, která se dopustila

- povahou úmyslného trestného činu proti zůstaviteli nebo jeho rodině
- zavrženíhodného jednání proti projevu poslední vůle např. (fyzicky nebo psychický nátlak, zatajení nebo zničení závěti).
- domácí násilí (které iniciovalo rozvod)
- zanedbání nebo zneužívání dítěte (zůstavitele) – zbavení rodičovské zodpovědnosti
- *Zůstavitel může této osobě čin jednání odpustit a učinit je dědicem (v závěti).*

Dědický titul

1. Z dědické smlouvy
2. Ze závěti
3. Ze zákona

Dědická smlouva

- jedná se o dvoustranný právní akt, jímž zůstavitel povolává druhou smluvní stranu za dědice nebo odkazovníka a druhá strana to přijímá
- to co dědickou smlouvu odlišuje od závěti, je právě dvoustrannost, jejímž důsledkem je to, že souhlasu obou dvou stran není třeba jenom pro vznik dědické smlouvy, ale i pro její změnu nebo zrušení. Pokud tedy zůstavitel sepíše dědickou smlouvu s presumptivním dědicem, nemůže ji bez jeho souhlasu zrušit nebo změnit
- důležité je, že alespoň **čtvrtina pozůstalosti musí zůstat volná**, tedy nezahrnuta do dědické smlouvy.

Závěť

holografní – celá psaná vlastní rukou, podepsaná a datována

alografní – není psaná vlastní rukou zůstavitele – 2 svědci

- ***alografní*** – druhý typ: zůstavitel nemůže číst nebo psát podpisy 3 svědků text musí obsahovat:

- kdo ji sepsal
- kdo ji nahlas přečetl (nesmí číst pisatel)
- způsob jakým zůstavitel projevil souhlas s obsahem závěti

psaná formou notářského zápisu

- závěť sepíše každý notář, je uložena v centrálním registru závětí
- vždy se najde a vždy bude platná

Výjimečné situace

V případě bezprostředního ohrožení života, může být závěť uzavřena ústně před třemi svědky (§ 1542 NOZ). Závěť může být také uzavřena před starostou, velitelem plavidla nebo letadla nebo vojákem před velitelem jednotky České republiky (§ 1543 - § 1545 NOZ).

Obsah závěti

- musí být uvedeno, kdo je ustanoven jako dědic + velikost podílu (není-li určena velikost podílu má se za to, že jsou stejné)
- ze závěti může dědit právnická osoba i stát
- majetek, který není zahrnut v závěti, je děděn na základě zákona
- zůstavitel může v závěti uvést doložku. Touto doložkou může klást v závěti dědicům podmínky nebo příkazy, ty však nesmí být zjevně obtěžující. Toto ve staré úpravě nebylo možné.
- napsal-li zůstavitel více závětí, ruší každá pozdější závěť tu předchozí
- uložení závěti – holografní, alografní – mohou být uloženy doma nebo u notáře. Závěť formou notářského zápisu vždy u notáře zůstavitele.

Odkaz

- zřízením odkazu zůstavitel nařídí dědici, aby určité osobě vydal určitý předmět
- důležité je ustanovení § 1477 odst. 2 NOZ, podle kterého odkazovník není dědicem. V praxi to znamená to, že odkazovník nemůže zdědit zůstavitelovy dluhy. Vzniká mu pouze pohledávka vůči dědici, který je povinen mu věc zatíženou odkazem vydat
- v praxi se toho bude dát využít k různým dobročinným účelům, jako například odkaz pro dobročinnou organizaci, ta totiž nebude muset hradit zůstavitelovi dluhy
- zůstavitel může dědici rovněž přikázat, aby vydal odkazovníkovi věc ze svého majetku
- odkazem nemusí být jenom hmotná věc, ale také peněžité plnění
- existuje tu i věřitele - ten by totiž mohl být prostřednictvím odkazu zkrácen. Pokud by se tak stalo, mohou být odkazy poměrně sníženy Rovněž jsou chráněni také dědicové, neboť každému z dědiců musí zůstat alespoň čtvrtina hodnoty dědictví nezatížená odkazy. V opačném případě budou odkazy poměrně zkráceny.

Dědění ze zákona

Nastává jestliže:

- zůstavitel nezanechal platnou závěť
- do závěti nebyl zahrnut celý majetek
- dědic odmítl dědictví
- dědic je nezpůsobilý

Dědění ze zákona vychází z příbuzného rodinného, či jiného vztahu osob vůči zůstaviteli.

6 skupin zákonných dědiců

1) Děti zůstavitele, manželka (registrovaný partner) zůstavitele

- děti a manžel mají nárok na stejný podíl
- pokud děti zůstavitele nedědí pak dědí jejich děti tzn. vnuci, pravnuci, pozůstalí manžel nemůže sám dědit.

2) Manželka zůstavitele, rodiče zůstavitele a osoby spolužijící

- manžel dědí ve druhé skupině vždy polovinu majetku. Je-li ve druhé skupině sám dědí vše
- osoba spolužijící musí s zůstavitelem žít v domácnosti, minimálně 1 rok a buď pečuje o společnou domácnost nebo je na něj odkázána výživou. Nemůže dědit vše.

3) Sourozenci zůstavitele, osoby spolužijící

- dědicové dědí rovným dílem, nedědí-li žádný ze sourozenců, nastoupí na jeho podíl jeho děti

4) Prarodiče zůstavitele

5) Prarodiče rodičů zůstavitele

- prarodičům zůstavitelova otce připadá polovina dědictví, prarodičům zůstavitelovy matky druhá polovina. Obě dvojice prarodičů se dělí rovným dílem o polovinu, která na ně připadá
- nedědí-li jednotlivý člen dvojice, připadne uvolněná osmina druhému členu. Nedědí-li dvojice, připadne tato čtvrtina druhé dvojici téže strany. Nedědí-li ani jedna dvojice téže strany, připadá dědictví dvojicím druhé strany ve stejném poměru, v jakém se dělí o polovinu dědictví, která jim připadá přímo.

6) Děti dětí sourozenců zůstavitele a děti prarodičů zůstavitele (rovným dílem)

- nedědí-li některé z dětí prarodičů zůstavitele, dědí jeho děti

Vzdání se dědictví

- a) **Zřeknutí se dědictvého práva** (§ 1484 NOZ) – jedná se o smlouvu, kterou se dědic předem zřiká dědictví. Jde o smlouvu mezi zůstavitelem a presumptivním dědicem. Dědic se touto smlouvou zřiká také práva na povinný díl.
- b) **Odmítnutí dědictví** (§ 1485 NOZ) – jde o institut známý již z původní úpravy. Odmítnutím dědictví může být v případě nepominutelného dědice provedenou s výhradou, že se odmítnutí netýká povinného dílu.
- c) **Vzdání se dědictví** (§ 1490 NOZ) – jedná se o nový institut. Může být uplatněn až po smrti zůstavitele. Dědic se jím vzdává svého dědictví ve prospěch jiného dědice. Rozdíl mezi odmítnutím a vzdáním se dědictví je v tom, že v případě odmítnutí se odmítá de facto ve prospěch všech dědiců, kdežto v případě vzdání se dědictví, se dědic vzdává svého dědictví ve prospěch jednoho určitého dědice. Vzdání se dědictví však dědice nezproštuje dědictvých povinností, pokud byl např. obtížen příkazem nebo odkazem.

Odúmrtí

- nedědí-li žádný dědic ani podle zákonné dědické posloupnosti, připadá dědictví státu a na stát se hledí, jako by byl zákonný dědic; stát však nemá právo odmítnout dědictví
- vůči jiným osobám má stát stejné postavení jako dědic, kterému svědčí výhrada soupisu.

Nepominutelní dědicové

Jsou to potomci zůstavitele, v případě, že nedošlo k platnému vydědění a zůstavitel potomka neuvedl v závěti.

Platí:

- nezletilý potomek dědí alespoň $\frac{3}{4}$ jeho podílu ze zákona
- zletilý potomek dědí $\frac{1}{4}$ zákonného podílu

Vydědění

- Vyděděn může být *pouze potomek zůstavitele a to formou listiny o vydědění*. Listina o vydědění musí mít stejné formální náležitosti viz. Druhy závěti.
- Vydědit lze pouze na základě zákonem stanovených důvodů.

Důvody vydědění

- Neposkytnutí potřebné pomoci (nemoc, stáří)
- Potomek trvale neprojevuje opravdový zájem o zůstavitele
- Potomek trvale vede nezřízený život
- Potomek odsouzen za úmyslný trestný čin (odnětí svobody minimálně 1 rok)
- Zůstavitel může vydědit nepominutelného dědice, jenž je tak zadlužen nebo si počíná tak marnotratně, že je u něj důvodná obava, že pro potomky nezachová povinný díl, je tak znemožněn základní účel dědění, jímž je zachování hodnot do budoucna. Tento důvod však na rozdíl od ostatních nelze rozšířit na potomky vyděděného

Rodinné právo

- upravuje osobní a majetkové vztahy mezi členy rodiny
- právo však nemůže regulovat rodinné vztahy příliš podrobně, protože jejich obsah se často právní úpravě vymyká a značnou úlohu zde proto hrají normy morální

Manželství

- manželství je trvalý svazek muže a ženy vzniklý způsobem, který stanoví zákon
- hlavním účelem manželství je založení rodiny, řádná výchova dětí a vzájemná podpora a pomoc

Formy uzavírání manželství

- *Občanský sňatek* – manželství je uzavřeno před státním orgánem (na obecním úřadě před starostou, místostarostou nebo pověřeným členem zastupitelstva) za přítomnosti matrikáře.
- *Církevní sňatek* – manželství je uzavřeno před orgánem státem registrované církve nebo náboženské společnosti (před osobou pověřenou církví). V tomto případě musí snoubenci předložit oddávajícímu osvědčení vydané příslušným matričním úřadem o tom, že splnily všechny požadavky zákona pro uzavření manželství. Osvědčení nesmí být starší 6 měsíců.
- Obě formy manželství mají stejnou platnost a podmínky pro uzavření manželství stanovené zákonem platí pro obě stejně. Manželství musí být uzavřeno za přítomnosti dvou svědků.

Projev vůle při uzavření manželství

- manželství vznikne v okamžiku, kdy oba snoubenci projeví svou vůli vstoupit do manželství před oddávajícím
- není jim známa žádná okolnost vylučující uzavření manželství
- nemoc partnera (s výjimkou duševní) není překážkou
- snoubenci zvážili úpravu budoucích majetkových vztahů
- mohou se dohodnout na společném příjmení, nebo si ponechat své dosavadní (prohlásí, jaké příjmení ponesou jejich děti)

Okolnosti vylučující uzavření platného manželství

- **překážka bigamie** – muž nebo žena je ženatý (vdaná), registrované partnerství
- **překážka příbuzenství** – manželství nelze uzavřít mezi blízkými příbuznými (to platí např. i v případě, že je společný jen jeden rodič). Mezi bratrancem a sestřenicí manželství zakázáno není.
  - vztah poručenství, pěstounství mezi snoubenci. Snoubenec je svěřeným dítětem do péče druhého.
- **překážka nezletilosti** – výjimečně může soud povolit sňatek osobě mladší 18 let (která není plně svéprávná) a starší 16 let (obvykle z důvodů těhotenství dívky)
- **překážka duševní choroby a nezpůsobilosti** – manželství nelze uzavřít s osobou duševně nemocnou nebo s osobou, která má omezenou způsobilost k právním úkonům (pouze se souhlasem soudu).
- **vada právního úkonu** – manželství bylo uzavřeno v důsledku výhrůžky nebo omylu týkajícího se totožnosti jednoho ze snoubenců.

Zdánlivé manželství

- vůbec nevzniklo a nemá právní následky - nebylo, není, nebude
- soud o tom může rozhodnout i bez návrhu
- manželství uzavřela osoba mladší 16 let
- 2 osoby téhož pohlaví
- bylo uzavřeno před orgánem, který k tomu není oprávněn (státem neregistrovaná církev)

Neplatné manželství

- pokud došlo k uzavření, ačkoliv tomu bránila zákonná překážka
- soud prohlásí na návrh každého, kdo na tom může mít zájem
- lze konvalidovat – překážku odstranit

Vztahy mezi manžely

- uzavřením sňatku vzniká řada práv a povinností jak osobního tak i majetkového charakteru.

Práva a povinnosti osobního charakteru

- žít spolu, být si věrni, vzájemně si pomáhat, respektovat svou důstojnost, společně pečovat o děti, vytvářet zdravé rodinné prostředí
  - povinnosti mají spíše morální charakter
- manžel má právo na to, aby mu druhý manžel sdělil údaje o svých příjmech a stavu svého jmění, jakož i o svých stávajících i uvažovaných pracovních, studijních a podobných činnostech

- manžel je povinen při volbě svých pracovních, studijních a podobných činností brát zřetel na zájem rodiny, druhého manžela a nezletilého dítěte, které nenabylo plné svéprávnosti a které žije spolu s manželkou v rodinné domácnosti, a popřípadě dalších členů rodiny
- povinnost dohody o všech podstatných záležitostech, mají právo navzájem se zastupovat v běžných záležitostech týkajících se rodiny i druhého manžela
- povinnost hradit náklady společné domácnosti – je soudně vynutitelná

Práva a povinnosti majetkového charakteru

- základem je institut SJM – viz dříve

Zánik manželství

- **smrtí jednoho z manželů** – dokladem je úmrtní list
- **prohlášení manžela za mrtvého** – soudní rozsudek
- **rozvod**
  - na principu rozvratu manželství nebo jako rozvod smluvený
  - před rozhodnutím o rozvodu musí být upraveny poměry nezletilých dětí

Smluvený rozvod

- soud manželství rozvede, aniž zjišťuje příčiny rozvratu
  - připojí-li se manžel k návrhu na rozvod manželství
  - trvalo manželství trvalo nejméně jeden rok a manželé spolu déle než šest měsíců nežijí,
  - soudem schválená dohoda o poměru k nezletilým dětem
  - dohoda o vypořádání SJM s úředně ověřenými podpisy
    - vyřešen majetek, výživné pro druhého manžela, bydlení manželů po rozvodu

Úprava poměrů nezletilých dětí

- opatrovnický soud rozhodne o svěření do výchovy a příspěvku každého rodiče na výživu dítěte
  - společná výchova – rodiče se dohodnou na společné výchově – situace, jako by k rozvodu nedošlo
  - střídavá výchova – dítě je po určitý časový úsek u jednoho rodiče
  - svěření dítěte do výchovy jednoho z rodičů – soud rozhodne na základě posouzení zájmu dítěte a výchovné způsobilosti rodičů

Ochrana proti domácímu násilí

- jeden z projevů ochrany slabší strany
- pokud se stane další společné bydlení manželů v domě nebo bytě, v němž se nachází rodinná domácnost manželů, pro jednoho z nich nesnesitelné z důvodu tělesného nebo duševního násilí, může soud na návrh dotčeného manžela omezit, popřípadě i vyloučit právo druhého manžela v domě nebo bytě bydlet, třebaže se jedná o dům nebo byt v jeho výlučném vlastnictví
- nejdéle může být toto právo omezeno na šest měsíců, a to i opakovaně. Právo domáhat se této ochrany má i jiná osoba, která žije spolu s manželi v rodinné domácnosti, stejně tak lze postupovat i v případě, že se jedná o manžele rozvedené

Rodiče a děti

– určování rodičovství

- právní vztah mezi rodiči a dětmi vzniká okamžikem narození dítěte bez ohledu na to, zda se dítě narodilo v manželství
- matkou dítěte je žena, která dítě porodila
- platí zásada římského práva: „matka je vždy jistá, otec nejistý“, proto zákon upravuje pouze otcovství
- při pochybnostech se otcovství určuje na základě tří vyvratitelných domněnek

Určování otcovství

1. Narodí-li se dítě v manželství, považuje se za otce manžel matky, jestliže se dítě narodilo v době od vzniku manželství do třístého dne po jeho zániku.
2. Není-li otcovství určeno podle první domněnky, považuje se za otce muž určený souhlasným prohlášením obou rodičů před matričním úřadem nebo soudem
3. Soudní rozhodnutí – soulož
  - má se za to, že otcem je muž, který s matkou dítěte souložil v době, od které neprošlo do narození dítěte méně než sto šedesát a více než tři sta dní, ledaže jeho otcovství vylučují závažné okolnosti

Popírání otcovství

- **manžel** může do šesti měsíců ode dne, kdy se dozvěděl o skutečnostech zakládajících důvodnou pochybnost, že je otcem dítěte, které se narodilo jeho manželce, popřít své otcovství u soudu, **nejpozději však do šesti let od narození dítěte** (dříve to bylo do 3 let)
- muž, jehož otcovství bylo určeno **souhlasným prohlášením** rodičů, může otcovství k dítěti popřít, jen je-li vyloučeno, že by mohl být otcem dítěte. Může tak učinit **do šesti měsíců ode dne, kdy bylo takto otcovství určeno**; dojde-li k určení otcovství před narozením dítěte, neskončí lhůta dříve než šest měsíců po jeho narození

Rodičovská zodpovědnost

- souhrn práv a povinností při péči o nezletilé dítě, při jeho zastupování a při správě jeho jmění.
- **Péče o dítě** – dohled odpovídající stupni vývoje, použití přiměřených výchovných prostředků. Dítě má právo se svobodně vyjadřovat k rozhodnutím rodičů, je povinno rodiče ctít a respektovat
- **Právo zastupovat dítě** – dítě může zastupovat kterýkoliv z rodičů
- **Správa jmění** – rodiče mají vyživovací povinnosti, pokud o to dítě po nabytí zletilosti požádá. Pokud jsou majetkové zájmy dítěte ohroženy, je určen opatrovník pro správu jmění, který spravuje jmění dítěte místo rodičů.
- Jestliže rodiče zemřeli, byli zbaveni rodičovské zodpovědnosti nebo nemají způsobilost k právním úkonům, ustanoví soud poručníka, který nezletilého vychovává, zastupuje a spravuje jeho majetek místo rodičů.

Náhradní rodinná výchova

- pokud rodiče za jakýchkoliv důvodů nemohou zabezpečit výchovu dítěte, má dítě právní nárok vůči státu, aby mu zabezpečil vhodné náhradní rodinné prostředí.

Osvojení

- mezi osvojitelem a osvojencem vzniká vztah jako mezi rodičem a dítětem (i příbuzenský)
- rozhoduje o něm soud
- je vždy třeba souhlas rodičů dítěte, výjimky jsou:
  - rodiče byli zbaveni rodičovské zodpovědnosti
  - soustavně neprojevali o dítě zájem po dobu 6 měsíců
  - 2 měsíce po narození neprojevali žádný zájem
  - zřekli se dítěte (dali souhlas dopředu)

Pěstounská péče

- je určena pro děti, které nelze osvojit
- je buď individuální nebo kolektivní (dětské domovy, SOS vesničky)
- je placená státem, pěstoun má nárok na odměnu podle počtu dětí svěřených do p. péče
- vzniká z rozhodnutí soudu, zaniká dosažením zletilosti dítěte.

Svěření do výchovy jiné FO než rodiče

- je určena pro děti, u kterých lze předpokládat, že se budou časem moci vrátit do původní rodiny
- často se o ně starají příbuzní
- rozsah práva a povinností určí vždy soud

Vyživovací povinnost

- **Rodičů k dětem** – vzniká v okamžiku narození pro oba rodiče. Rozsah vyživovacích povinností je v konkrétním případě závislý na schopnostech a možnostech každého z rodičů (na jeho příjmech a potřebách dítěte). Pokud tato povinnost není splněna, výši výživného určí soud. Není omezena věkem dítěte, ale schopností dítěte živit se samo
- **Dětí vůči rodičům** – vzniká za předpokladu, že rodiče nejsou sami schopni se živit a dítě má možnost a schopnost výživné poskytovat.

- **Mezi ostatními příbuznými** – pouze příbuzní v řadě přímé – předci a potomci. V praxi nejčastěji vyživ. povinnost prarodičů vůči vnukům.
- **Mezi manžely** – platí zásada vzájemnosti – zabezpečení stejné životní úrovně obou manželů po celou dobu existence manželství. Vyživovací povinnost nemůže vzniknout mezi druhem a družkou.

- **K rozvedenému manželovi** – manžel, který není po rozvodu se schopen sám živit má vůči bývalému manželovi nárok na výživné v rozsahu přiměřené výživy. Zaniká např. v případě, že nabude schopnost se sám živit nebo uzavře manželství.
- **Příspěvek na výživu a úhradu některých nákladů neprovdané matce** – je povinen poskytovat otec dítěte po dobu 2 let.

Pravidla vyživovací povinnosti mezi příbuznými

- Vyživovací povinnost rodičů vůči dítěti předchází vyživovací povinnosti prarodičů a dalších předků vůči dítěti.
- Vzdálenější příbuzní mají vyživovací povinnost, jen nemohou-li ji plnit bližší příbuzní.
- Nejedná-li se o poměr rodičů a dítěte, předchází vyživovací povinnost potomků vyživovací povinnosti předků

Závazkové právo

- souhrn právních norem o závazkových vztazích
- obecná ustanovení závazkového práva vytvářejí všeobecný právní rámec pro způsoby vzniku, změn, zajištění a zániku všech druhů závazkových vztahů
- závazkovým vztahem je právní vztah, ze kterého věřiteli vzniká právo na plnění (pohledávka) od dlužníka a dlužníkovi vzniká povinnost plnit závazek (plnění je často oboustranné – kupní smlouva)
- účastníky občanskoprávních závazkových vztahů mohou být všechny fyzické i právnické osoby, tuzemské i zahraniční

Důležité změny, které zavedl NOZ

- ruší se dvoukolejnost občanských a obchodních smluv
- více smluvní volnosti (převaha dispozitivních ustanovení, minimum kogentních ustanovení)
- minimum absolutní neplatnosti smluv, více relativní neplatnosti
- větší komplexnost právní úpravy smluv (zákoník obsahuje právní úpravu i těch smluvních typů, které byly dosud upraveny v samostatných právních předpisech (např. pojistná smlouva, smlouva o nájmu nebytových prostor apod.)

- neplatnost smluv hrubě zneužívajících situaci slabší smluvní strany (např. lichva)
- ochrana smluvní strany v případě náhlé změny poměrů (např. požár, povodeň apod.)
- zákaz zákeřných obchodních podmínek (např. nemožnost „schovávat“ to, co druhá smluvní strana nemohla rozumně očekávat)

Vznik závazků

- ze smluv uzavřených mezi stranami
- z porušení právní povinnosti (delikt)
- z jiných zavazovacích důvodů (např. ze zákona)

Závazky ze smluv

- ze smluv vznikají závazky nejčastěji – smlouva – souhlasný projev vůle účastníků o tom, že má vzniknout závazek
- postup uzavírání smlouvy:
  - nabídka – jeden účastník předloží nabídku (ofertu) obsahující náležitosti budoucí smlouvy
  - smlouva je uzavřena přijetím nabídky (akceptací) druhým účastníkem ve shodě s náležitostmi uvedenými v nabídce
  - návrh smlouvy se přijímá ve lhůtě určené navrhovatelem nebo bez zbytečného odkladu v dohodnuté formě
- je možné uzavřít písemné předběžné ujednání účastníků o tom, že do dohodnuté doby uzavřou smlouvu – smlouva o smlouvě budoucí – toto ujednání je právně závazné

Závazky z deliktů

- upřednostňuje satisfakci v penězích nebo uvedením v předešlý stav
- NOZ zavádí tzv. cenu zvláštní obliby, náhradu za ztrátu radosti z dovolené
- odpovědnost za škodu může být:
  - subjektivní – za zavinění
  - objektivní – za následek

Obsah závazků

obsahem závazků může být něco:

- **dát** (např. kupní smlouva)
- **vykonat** (např. smlouva o dílo)
- **strpět** (např. umožnit užívání podle nájemní smlouvy)
- **nekonat** (např. při smlouvě o výpůjčce nepřenechat vypůjčenou věc k užívání jiné osobě)

Změny závazků – změna v obsahu

- uskutečňují se zásadně dohodou účastníků
- jednostranným právním aktem účastníka může být obsah závazku změněn jen ve výjimečných případech, jestliže to zákon připouští nebo pokud si účastníci takovou možnost dohodli ve smlouvě
- prodlení dlužníka – prodlení dlužníka nastává, jestliže dlužník svůj závazek nesplnil včas a řádně, nesplní-li jej ani v přiměřené dodatečné lhůtě, má věřitel právo odstoupit od smlouvy, k prodlení dlužníka nedojde v takovém případě, kdy věřitel včas a řádně nabídnuté plnění nepřijme nebo dlužníkovi neposkytne součinnost potřebnou ke splnění dluhu

Změny závazků – změna účastníků

postoupení pohledávky:

- dochází ke změně osoby věřitele
- je možné jej uskutečnit písemnou smlouvou mezi dosavadním věřitelem a nastupujícím novým věřitelem i bez souhlasu dlužníka
- věřitelé si přitom předávají doklady a informace, které se týkají postoupené pohledávky
- dlužníkovi musí být změna oznámena – dokud tomu tak není, může dlužník dluh splnit dosavadnímu věřiteli

převzetí dluhu:

- dochází ke změně osoby dlužníka
- je možné pouze se souhlasem věřitele – to věřiteli umožňuje, aby odepřením souhlasu zabránil zhoršení svého postavení v závazkovém vztahu
- uskutečňuje se na základě písemné smlouvy o převzetí dluhu

Zánik závazků

- splnění – závazek zaniká v případě, že byl splněn *řádně a včas*, není-li určena doba splnění, je dlužník povinen splnit následující den po dni, kdy byl věřitelem o splnění požádán, není-li dohodnuto místo plnění, je jím bydliště nebo sídlo dlužníka, věřitel je povinen přijmout i částečné plnění, není-li to v rozporu s dohodou nebo s povahou pohledávky
- dohoda o zániku závazku – věřitel se může s dlužníkem dohodnout o zrušení závazku a o jeho nahrazení novým závazkem, věřitel také může dlužníkovi dluh prominout, jakékoliv ujednání o zrušení závazku musí mít písemnou formu (neplatná by byla dohoda, kterou se někdo do budoucnosti vzdává práva, které teprve může vzniknout, např. práva na náhradu škody)

- nemožnost plnění – stane-li se plnění nemožným, dlužníková povinnost zaniká – plnění je nemožné zejména tehdy, když zanikne předmět plnění (např. podle smlouvy o dílo má být opraven dům, který mezitím shořel), týká-li se nemožnost jen části plnění, zanikne dlužníková povinnost související jen s touto částí, věřitel pak může odstoupit od smlouvy
- uplynutí doby – dočasná práva a povinnosti zanikají uplynutím dohodnuté doby, jde-li o závazek na dobu neurčitou, lze jej jednostranně vypovědět za podmínek stanovených zákonem
- smrt dlužníka nebo věřitele – smrtí dlužníka zaniká jen takový závazek, jehož obsahem bylo plnění, které měl provést dlužník osobně, např. malíř měl namalovat obraz, smrtí věřitele zaniká jeho pohledávka, bylo-li plnění omezeno výlučně na jeho osobu, např. pohledávka ze smlouvy o dílo s krejčím, který měl na osobu věřitele ušít oblek, ostatní pohledávky a dluhy smrtí dlužníků a věřitelů nezanikají, přecházejí na dědice

- započtení (kompenzace) – mají-li věřitel a dlužník vzájemné pohledávky stejného druhu (např. obě pohledávky jsou peněžní), zaniknou započtením do výše, do které se vzájemně kryjí, uhradí se pouze rozdíl (např. osoba A má vůči osobě B dluh 20 000,- Kč, osoba B má vůči osobě A dluh 15 000,- Kč, dluhy se započítají do výše 15 000,- Kč, osoba A pouze uhradí osobě B zbylých 5 000,- Kč), není nutné, aby se o tom účastníci dohodli, stačí projev vůle jednoho účastníka, některé pohledávky nelze kompenzovat – např. proti splatné pohledávce nelze započíst pohledávku nesplatnou
- výpověď – je to jednostranný právní úkon, ukončují se takto závazky na dobu neurčitou, jejichž obsahem je povinnost k nepřetržité nebo opakované činnosti

- neuplatnění práva – u některých závazků je v zákoně stanoveno, že právo lze uplatnit jen do určité doby, jeho neuplatněním v této době závazek zaniká (např. záruční doba a jiné lhůty), tomuto zániku závazku se říká propadnutí = *prekluze*, k zániku závazků propadnutím dochází jen v těch případech, kde je to v zákoně výslovně uvedeno (prekluzi se podobá *promlčení* – promlčením právo nezaniká, pouze se oslabuje věřitelovo postavení v právním vztahu, jestliže své právo neuplatní u soudu ve stanovené promlčecí době, všeobecná promlčecí doba je tři roky)
- splynutí – závazek zaniká, jestliže věřitel a dlužník splynou v jeden subjekt (sloučení právnických osob) nebo jestliže jiným způsobem splyne právo a povinnost v jedné osobě (např. děděním)

Zajištění závazků

Utvrzení dluhu

- smluvní pokuta – sjednává se písemně, musí být stanovena její výše, ta smluvní strana, která poruší povinnost zajištěnou smluvní pokutou, je povinen pokutu zaplatit, i když druhé straně porušením povinnosti nevznikla škoda, i po zaplacení pokuty trvá dlužníková povinnost splnit závazek, pokud se nedohodli jinak, nepřiměřeně vysokou smluvní pokutu může na návrh dlužníka soud snížit
- uznání dluhu – uzná-li dlužník písemně, že zaplatí svůj dluh, má se za to, že v době uznání dluh trval. U promlčeného dluhu má takové uznání právní následek jen tehdy, věděl-li dlužník o jeho promlčení. Dnem uznání dluhu začíná běžet nová promlčecí doba.

Zajištění dluhu

- ručení – závazek třetí osoby, že věřitelovu pohledávku uspokojí, jestliže ji neuspokojí dlužník, ručení vzniká písemným prohlášením ručitele, ručitel je povinen dluh splnit, jestliže jej dlužník ani na písemnou výzvu věřitele nesplnil, splní-li dluh ručitel, může od dlužníka požadovat náhradu, může být i více ručitelů na jeden závazek
- zástavní právo
- dohoda o srážkách ze mzdy – je to dohoda mezi věřitelem a dlužníkem, musí mít písemnou formu, dohoda je vůči plátcovi dlužníkovi mzdy účinná po předložení, srážky ze mzdy nesmějí být vyšší, než jaké připouští občanský soudní řád (tzn., že dlužníkovi musí zůstat alespoň životní minimum)

Směnka

- jedná se o cenný papír
- výstavce (emitent) bezpodmínečně slibuje osobě ve směnce uvedené (remitentovi), že jí v určené době a na určeném místě zaplatí směnečnou sumu (směnka vlastní), nebo ve kterém výstavce bezpodmínečně přikazuje třetí osobě (směnečníkovi), aby za něj zaplatila osobě ve směnce uvedené směnečnou sumu (v určené době a na určeném místě, cizí směnka)
- věřitel není povinen prokazovat vznik závazku. Stačí, aby soudu předložil originál směnky a prokázal se jako její oprávněný majitel
  - vymáhání dluhu soudní cestou je pro věřitele jednodušší a rychlejší než v jiných případech

Některé druhy pojmenovaných smluv

-

kupní smlouva

- kupní smlouvou *prodávající* za úplatu (cenu) převádí vlastnictví věci na *kupujícího* předmětem smlouvy může být jakákoliv věc, kterou má prodávající ve svém vlastnictví a u nichž není omezeno dispoziční právo
- smlouva může být *ústní* nebo *písemná* (u koupě nemovitostí musí mít písemnou formu)
- vlastnictví movitosti přechází na kupujícího převzetím věci (pokud se nedohodnou jinak), vlastnictví nemovitosti se nabývá vkladem do katastru nemovitostí
- prodávající je povinen upozornit kupujícího na vady věci, o kterých ví

Podstatné náležitosti kupní smlouvy

- určení smluvních stran
- předmět smlouvy
- určení ceny (alespoň způsob určení ceny nebo stanovení způsobu výpočtu)

Vedlejší ujednání kupní smlouvy

- a) **výhrada vlastnického práva** – vlastnictví přechází až úplným zaplacením kupní ceny. Nebezpečí škody však přechází již převzetím věci.
- b) **výhrada zpětné koupě** – povinnost kupujícího převést na požádání věc prodávajícímu zpět za úplatu. Zavazuje i dědice. Nebyla-li lhůta sjednána, platí 3-letá lhůta pro movité věci a 10-letá lhůta pro nemovité věci.
- c) **výhrada zpětného prodeje** – právo kupujícího prodat věc zpět prodávajícímu. Podmínky obdobné jako u výhrad zpětné koupě.
- d) **předkupní právo** – smluvní strana se zavazuje nabídnout věc druhé smluvní straně, pokud se rozhodne věc prodat. Nabídka ke koupi nemovité věci musí mít písemnou formu. Může být sjednáno jako věcné právo. Zavazuje i dědice.
- e) **koupě na zkoušku** – koupě s odkládací podmínkou, že kupující koupi schválí ve zkušební době. Není-li lhůta sjednána, činí u movitých věcí 3 dny, u nemovitých věcí 1 rok od uzavření smlouvy.
- f) **výhrada lepšího kupce** – prodávající může dát přednost lepšímu kupci, pokud se přihlásí v určité lhůtě. Není-li tato doba sjednána, pak u movitých věcí 3 dny, u nemovitých věcí 1 rok od uzavření smlouvy. Který kupec je lepší, posuzuje prodávající nejen podle výše ceny.
- g) **cenová doložka** – možnost upravit kupní cenu s přihlédnutím ke změně výrobních nákladů

Prodej zboží v obchodě

- prodávající odpovídá za to, že prodávaná věc je při převzetí kupujícím ve shodě s kupní smlouvou (věc má požadovanou jakost a užitné vlastnosti, vyhovuje požadavkům právních předpisů, plnění smlouvy je ve správném množství apod.)
- když prodaná věc není ve shodě s kupní smlouvou, je prodávající povinen bezplatně a bez zbytečného odkladu uvést ji do stavu odpovídajícího smlouvě, není-li to možné, má kupující právo na přiměřenou slevu z ceny, nebo může od smlouvy odstoupit
- prodávající odpovídá za vady, které se projeví jako rozpor s kupní smlouvou po převzetí věci v *záruční době* (záruka)
- záruka se nevztahuje na opotřebení věci způsobené jejím obvyklým užíváním
- při prodeji spotřebního zboží je záruka 24 měsíce, potravinářské zboží má záruku 8 dní, krmiva 3 týdny
- na žádost kupujícího je prodávající povinen vydat písemné potvrzení záruky – *záruční list*
- uplatnění nároků z odpovědnosti za vady se nazývá *reklamace* – rozlišují se vady: odstranitelné – při těchto vadách má kupující nárok na bezplatné opravení, neodstranitelné – při těchto vadách může kupující požadovat výměnu věci nebo odstoupení od smlouvy
- reklamační nároky se uplatňují u prodávajícího

Smlouva o dílo

- smlouvou o dílo se *zhotovitel* zavazuje *objednateli*, že mu na své nebezpečí provede objednané dílo za dohodnutou cenu
- smlouva může být uzavřena ústně nebo písemně, v případě, že dílo není provedeno na počkání, musí zhotovitel vydat potvrzení o přijetí objednávky
- dílem (věcí) může být i právo nebo nehmotný předmět (např. internetové stránky).

Podstatné náležitosti smlouvy o dílo

- smluvní strany
- předmět smlouvy
- cena (alespoň způsob určení ceny)
  - cena se platí po převzetí, je možné požadovat přiměřené zálohy
  - cena může být stanovena:
    - rozpočtem – v tomto případě nesmí být bez souhlasu objednatele zvýšena, práce a náklady nezahrnuté v rozpočtu je možné účtovat, jen když je objednatel písemně schválil nebo dodatečně písemně objednal
    - odhadem – odhad se využívá v případech, kdy není možné určit cenu pevnou částkou, bude-li nutné odhadnutou cenu podstatně překročit, musí na to zhotovitel objednatele písemně upozornit a oznámit mu cenu novou, objednatel je oprávněn z tohoto důvodu odstoupit od smlouvy

Darovací smlouva (darování)

V darovací smlouvě je možno sjednat:

- účel daru
- podmínky
- časové omezení

Důvody pro odvolání daru

- **hrubý nevděk obdarovaného** (právo odvolat dar má i dědic)
- **upadnutí dárce do nouze** – je možno žádat zpět obvyklou cenu daru do výše nedostatku dárce na jeho výživu nebo na výživu jeho blízkých

Nájemní smlouva

nájemní smlouvou pronajímatel přenechává nájemci za úplatu (nájemné) věc, aby ji dočasně užíval

práva a povinnosti pronajímatele:

- odevzdat nájemci věc
- udržovat věc ve stavu způsobilém ke smluvenému nebo obvyklému užívání

práva a povinnosti nájemce:

- právo věc užívat
- platit dohodnuté nájemné
- kromě bytu může nájemce přenechat věc k užívání třetí osobě, pokud se nedohodou jinak
- bez souhlasu pronajímatele nemůže provádět na najaté věci změny

Skončení nájmu

- dohodou – dohody mezi účastníky nájemního vztahu o tom, že k určitému datu ukončí nájemní smlouvu
- uplynutím doby – takto končí nájem sjednaný na dobu určitou, pokud i po uplynutí této doby nájemce dále věc užívá a pronajímatel u soudu do 30 dnů nepodá návrh na vydání věci, obnovuje se nájemní smlouva
- výpovědí – výpověď je jednostranný právní úkon, u některých typů nájmu je možné dát výpověď pouze k určitému datu – např. zemědělské a lesní pozemky k 1. 10., u výpovědí musí být dodržena výpovědní lhůta (movité věci 1 měsíc, nemovitosti 3 měsíce)
- odstoupením od smlouvy – jestliže došlo k porušení smluvních podmínek – např. věc se stane nezpůsobilou ke smluvnímu užívání
- při skončení nájmu musí nájemce vrátit věc ve stavu, v jakém ji přebíral (s přihlédnutím k běžnému opotřebení), vznikl-li škoda musí být do 6 měsíců uhrazena

Nájem bytu

- zákon upravuje určitá specifika při nájmu bytu, v tomto případě zákon více „chrání“ nájemce
- nájem bytu může být sjednán na dobu určitou nebo neurčitou
- nájemce hradí drobné opravy, v případě nutných velkých oprav upozorní pronajímatele, jestliže ten nic neudělá, může opravu provést nájemce a požadovat náhradu
- může existovat více nájemců – společný nájem bytu manžely
- během nájmu může dojít ke změnám – úmrtí nebo trvalé opuštění domácnosti – v těchto případech nájem přechází na pozůstalého manžela popř. děti, vnuky, rodiče, kteří žili ve společné domácnosti a nemají vlastní byt, nebo na toho, kdo pečoval o společnou domácnost nájemce nebo byli odkázáni výživou (druh, družka) po dobu posledních 3 let a nemají vlastní byt

Výpověď z nájmu bytu pronajímatelem

- pronajímatel může vypovědět nájem bytu sjednaný, ať už na dobu určitou, nebo na dobu neurčitou v tříměsíční výpovědní době:
  - poruší-li nájemce hrubě svou povinnost vyplývající z nájmu,
  - je-li nájemce odsouzen pro úmyslný trestný čin spáchaný na pronajímateli nebo členu jeho domácnosti nebo na osobě, která bydlí v domě, kde je nájemcův byt, nebo proti cizímu majetku, který se v tomto domě nachází,
  - má-li být byt vyklizen, protože je z důvodu veřejného zájmu potřebné s bytem nebo domem, ve kterém se byt nachází, naložit tak, že byt nebude možné vůbec užívat, nebo
  - je-li tu jiný obdobně závažný důvod pro vypovězení nájmu

- nájem sjednaný na dobu neurčitou může pronajímatel navíc vypovědět v tříměsíční výpovědní době i v případě, že:
  - má být byt užíván pronajímatelem nebo jeho manželem, který hodlá opustit rodinnou domácnost a byl podán návrh na rozvod manželství, nebo manželství bylo již rozvedeno,
  - potřebuje pronajímatel byt pro svého příbuzného nebo pro příbuzného svého manžela v přímé linii nebo ve vedlejší linii v druhém stupni.

Rozdíl mezi nájmem a pachtem

Společné je přenechání věci druhé osobě k dočasnému užívání za úplatu.

- a) **nájem** – nájemce má právo věc jen užívat
- b) **pacht** – pachtýř má právo věc nejen užívat, ale i brát plody a užitky z věci. Odměnou za pacht může být i část z výnosu.

Výprosa, výpůjčka, zápůjčka

a) **výprosa** – neformální bezplatné půjčení věci bez určení doby a účelu půjčení. Je možno kdykoliv požadovat vrácení věci zpět.

b) **výpůjčka** – bezplatné půjčení věci nezastupitelné na sjednanou dobu a ke sjednanému účelu. Náklady užívání nese vypůjčitel.

c) **zápůjčka** – půjčení věci zastupitelné (nejčastěji peněz) na sjednanou dobu. Může být sjednána jako úplatná i bezúplatná.

Bezdůvodné obohacení

- Kdo se na úkor jiného bezdůvodně obohatí, musí ochuzenému vydat, oč se obohatil
- Bezdůvodně se obohatí zvláště ten, kdo získá majetkový prospěch plněním bez právního důvodu, plněním z právního důvodu, který odpadl, protiprávním užitím cizí hodnoty nebo tím, že za něho bylo plněno, co měl po právu plnit sám.

Ochrana poctivého příjemce

- Poctivý příjemce má podle NOZ povinnost vydat co nabyl, pouze však v rozsahu v jakém obohacení při uplatnění práva trvá.
- Lze po něm tedy požadovat pouze to, co z obohacení ještě má, v době vznesení požadavku na vydání tohoto obohacení.
- poctivý příjemce již věc zcizil
  - bylo-li toto zcizení za úplatu má na výběr, zda vydá peněžitou náhradu (obecnou cenu), nebo to co utržil – což může být víc nebo míň než obecná cena. Pokud ke zcizení došlo bezúplatně, nemá vůči němu ochuzený právo na náhradu.

„Vnucené obohacení“

- např. stavební firma omylem nahodí fasádu na sousední dům
- v tomto případě není obohacený povinen poskytnout náhradu, ledaže by tím vznikl stav odporující dobrým mravům
- toto ustanovení se nepoužije v případě, kdy lze toto obohacení vydat (např. banka omylem připíše peníze na účet jiného klienta)

Pracovní právo

PRAMENY

- **Zák. č. 262/2006 Sb., zákoník práce**
- Zák. č. 89/2012 Sb., (nový) občanský zákoník
- Zák. č. 198/2009 Sb., o rovném zacházení a o právních prostředcích ochrany před diskriminací ... antidiskr.zákon
- Zák. č. 312/2002 Sb., o úřednících ÚSC
- Zák. č. 218/2002 Sb., o službě stát. zam. ve správ. úřadech
- Nař. vl. č. 590/2006 Sb., kterým se stanoví okruh a rozsah jiných důležitých osobních překážek v práci
- Nař. vl. 564/2006 Sb., o platových poměrech zaměstnanců ve veřejných službách a správě

PRAMENY - související

- Zák. č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti ve znění novel
- Zák. č. 73/2011 Sb., o Úřadu práce ČR
- Zák. č. 251/2005 Sb., o Inspekci práce
- Zák. č. 309/2006 Sb., (o zajištění dalších podmínek BOZP)
- Zák. č. 187/2006 Sb., o nem. pojištění
- Zák. č. 101/2000 Sb., o ochraně osob. údajů
- Nař. vl. č. 567/2006 Sb., o minimální mzdě, o nejnižších úrovních zaručené mzdy, o vymezení ztíženého pracovního prostředí a o výši příplatku ke mzdě

Základní zásady pracovněprávních vztahů

- A) „co není zakázáno, je dovoleno“**
- B) Zásada práva na práci a svobodnou volbu povolání**
- C) Zásada svobody práce (zákaz nucené práce)**
- D) Zásada rovného zacházení a zákazu diskriminace**
- E) Zásada úplnosti vykonávané práce**
- F) Zásada svobody sdružování se k ochraně hospodářských a sociálních zájmů (odbory)**
- G) Zákaz zneužívání práv – šikana**
- H) Zásada bezpečné a hygienické práce**

Subjekty

Zaměstnanci

- pouze FO, starší 15 let, po ukončení povinné školní docházky
- práce mladších osob a osob s nedokončenou školní docházkou je zakázána
- uzavřít se zaměstnancem *dohodu o hmotné odpovědnosti* lze nejdříve v den, kdy dosáhne 18 let

Zaměstnavatelé

- PO nebo FO, které zaměstnávají FO v pracovněprávních vztazích
- PO – za ně činí právní úkony - statutární orgán
  - vedoucí organizačních útvarů
  - další písemně pověření zaměstnanci

Povinnosti a práva zaměstnavatelů a zaměstnanců

Zaměstnanci:

práva

- na informace
- na projednání

povinnosti

- vykonávat práci podle pokynů zaměstnavatele
- vykonávat práci osobně
- vykonávat práci podle pracovní smlouvy, ve stanovené pracovní době
- dodržovat pracovní kázeň

zaměstnavatelé:

povinnosti

- přidělovat zaměstnanci práci podle pracovní smlouvy
- platit mu za práci mzdu (plat)
- vytvářet vhodné pracovní podmínky
- informovat zaměstnance o: ekonomické a finanční situaci, převodu, právním postavení zaměstnavatele, pravděpodobném vývoji zaměstnanosti u zaměstnavatele, atd.

Odborové organizace

- zvláštní PO, vznikne dnem zapsání do seznamu odborových organizací (vede ho Ministerstvo vnitra)
- podmínky založení – minimálně 3 osoby (alespoň jedna musí být starší 18 let)
- vznikají svobodně z rozhodnutí zaměstnanců
- reprezentují všechny zaměstnance – i ty, kteří nejsou členy odborů
- činnosti odborových organizací.
  - právo na projednání
  - právo na informace
  - právo spolurozhodování
  - právo kontroly
  - právo kolektivního vyjednávání

Pracovní doba

Rozvržení pracovní doby

- Rovnoměrné
- Nerovnoměrné
- Pružné
- Konto pracovní doby

Přestávky v práci

- zaměstnavatel je povinen poskytnout zaměstnanci nejdéle po 6 hodinách nepřetržité práce přestávku na jídlo a oddech v trvání nejméně 30 minut (mladistvým musí být tato přestávka poskytnuta po 4,5 hodinách), může být rozdělena na více částí, jedna musí být minimálně 15 minut
- tyto přestávky se nezapočítávají do pracovní doby
- nepřetržitý odpočinek – *mezi dvěma směny* musí mít zaměstnanec alespoň 12 hodin po sobě jdoucích odpočinek (v zákonem stanovených případech může být tato doba zkrácena, pokud bude následující odpočinek prodloužen), *v týdnu* (sedm po sobě jdoucích dnů) musí mít nepřetržitý odpočinek délku alespoň 35 hodin

Dovolená na zotavenou

- je na ni nárok
- základní výměra je 4 týdny – u nepodnikatelských organizací se prodlužuje o 1 týden přímo ze zákona
- u podnikatelských organizací může být prodloužena o další týdny
- nástup dovolené ale určuje zaměstnavatel
- **pedagogičtí pracovníci mají nárok na 8 týdnů dovolené!!!**

Odpovědnost v pracovním právu

- zaměstnanec = subjektivní odpovědnost = za zavinění
- zaměstnavatel = objektivní odpovědnost = za následek

Obecná odpovědnost zaměstnance

Každý zaměstnanec odpovídá za porušení právních povinností v souvislosti s výkonem práce.

- **důkazní břemeno** – je na zaměstnavateli – ten musí dokázat, že zaměstnanec škodu zavinil
- **náhrada škody** – z nedbalosti – zaměstnanec odpovídá nejvýše do 4,5 násobku průměrného výdělku
- způsobená v úmyslu nebo v opilosti – v plné výši

Př. Uděláme škodu za 80.000,-. Plat máme 10.000,-.
Náhradu škody můžeme uhradit od 4,5 násobku platu
tzn. že předpis náhrady škody může být až do 45.000,-.

Zvláštní odpovědnost zaměstnance

- **za *schodek na hodnotách***, které je zaměstnanec povinen vyúčtovat (hotovost, ceniny, poukázky na benzín, stravenky, materiál) , které převzal na základě dohody o hmotné odpovědnosti (možno sepsat až od 18 let) – po inventarizaci.
- **za *ztrátu svěřených předmětů***, které zaměstnanec převzal na základě písemného potvrzení o převzetí.
- ***odpovědnost zaměstnance za nesplnění povinnosti k odvrácení škody***
- důkazní břemeno je na zaměstnanci, který může prokázat, že škodu nezavinil. Pokud to neprokáže, hradí škodu v plné výši.

Zvláštní odpovědnost zaměstnavatele

za škodu způsobenou pracovním úrazem nebo nemocí z povolání

- zaměstnavatel odpovídá vždy, pokud se odpovědnosti nezproští (porušením předpisu BZOP – Bezpečnost a ochrana zdraví při práci)

náhrada škody:

- ztráta na výdělků
- bolestné
- ztížení společenského uplatnění
- věcná škoda
- ***při úmrtí:*** náklady pohřbu, náklady na výživu pozůstalých, jednorázové odškodnění

- ***za škodu způsobenou na věcech nesených či odložených na místech k tomu určených***
- ***odpovědnost zaměstnavatele za škodu, která vznikla zaměstnanci při odvracení škody***

Pracovní poměr

zakládá se smlouvou mezi zaměstnavatelem a zaměstnancem

Druhy pracovních poměrů:

- **podle délky pracovní doby**
  - plná pracovní doba
  - kratší pracovní doba
- **podle doby ukončení**
  - na dobu neurčitou
  - na dobu určitou

Vznik pracovního poměru

- **pracovní smlouvou** – mezi zaměstnavatelem a zaměstnancem, vzniká dnem, který je ve smlouvě ujednán jako den nástupu do práce
- **jmenováním** – vedoucího zaměstnance podle zvláštních předpisů

Při nástupu do práce musí být zaměstnanec seznámen s pracovním řádem a s předpisy bezpečnosti a ochrany zdraví při práci.

Změny pracovního poměru

- jakékoliv ujednání z obsahu pracovní smlouvy, lze měnit dohodou účastníků smlouvy
- zákoník práce umožňuje i jednostranné rozhodnutí zaměstnavatele o převedení zaměstnance bez jeho souhlasu na jinou práci
- rozlišují se důvody, kdy zaměstnavatel musí zaměstnance převést na jinou práci a kdy může podle svého uvážení

*Zaměstnavatel **musí** zaměstnance převést:*

- zaměstnanec podle lékařského posudku dlouhodobě ztratil způsobilost konat dosavadní práci
- koná-li těhotná žena nebo matka dítěte mladšího než 9 měsíců práci, která podle lékařského posudku ohrožuje její těhotenství nebo mateřské poslání
- je-li to nutné podle lékařského posudku v zájmu ochrany zdraví jiných osob před přenosnými nemocemi (např. bacilonosiči)
- jestliže to vyžaduje výkon pravomocného rozhodnutí soudu (např. uložení trestu zákazu činnosti)

*Zaměstnavatel **může** zaměstnance převést:*

- zaměstnanec dostal výpověď z pracovního poměru proto, že nesplňuje předpoklady pro výkon sjednané práce, nebo proto, že porušil pracovní kázeň
- proti zaměstnanci bylo zahájeno trestní řízení pro podezření z úmyslné trestné činnosti spáchané při plnění pracovních úkolů
- zaměstnanec dočasně ztratil předpoklady pro výkon sjednané práce
- při prostojích nebo při nepříznivých povětrnostních podmínkách
- v případě, že převedení je nutné k odvrácení živelné události nebo hrozící nehody

Zánik pracovního poměru

Pracovní poměr může být rozváán:

- dohodou
- výpovědí
- okamžitým zrušením
- zrušením ve zkušební době

Pracovní poměr sjednaný na dobu určitou končí též uplynutím doby. Pokud ovšem zaměstnanec pokračuje v práci s vědomím zaměstnavatele i po uplynutí této doby, platí, že se tento pracovní poměr změnil v pracovní poměr na dobu neurčitou.

- Pracovní poměr také zaniká smrtí zaměstnance.

Výpověď ze strany zaměstnavatele

- ruší-li se zaměstnavatel nebo jeho část
- přemísťuje-li se zaměstnavatel nebo jeho část
- stane-li se zaměstnanec nadbytečným
- pozbyl-li zaměstnanec dlouhodobě způsobilost konat dosavadní práci
- nesplňuje-li zaměstnanec předpoklady stanovené právními předpisy pro výkon sjednané práce
- pokud jsou dány důvody, pro které by zaměstnavatel mohl okamžitě zrušit pracovní poměr
- pro závažné porušení pracovní kázně

Okamžité zrušení pracovního poměru

zaměstnavatel

- zaměstnanec byl pravomocně odsouzen za úmyslný trestný čin k nepodmíněnému trestu odnětí svobody na dobu delší než 1 rok nebo spáchal při plnění pracovních úkolů úmyslný trestný čin a byl za něj odsouzen k nepodmíněnému trestu odnětí svobody na dobu nejméně 6 měsíců
- zaměstnanec porušil pracovní kázeň zvláště hrubým způsobem

zaměstnanec

- jestliže mu zaměstnavatel nevyplatil mzdu nebo náhradu mzdy do 15 dnů po uplynutí její splatnosti
- když podle lékařského posudku nemůže dále konat práci bez vážného ohrožení svého zdraví a zaměstnavatel ho do 15 dnů nepřevodl na jinou práci (zaměstnanci náleží náhrada mzdy ve výši průměrného výdělku za dvouměsíční výpovědní dobu)

Potvrzení a posudky

Pracovní posudek

- je zhodnocení zaměstnancovy práce
- vydává jej zaměstnavatel na žádost zaměstnance do 15 dnů, ale ne dříve než dva měsíce před skončením pracovního poměru

Potvrzení o zaměstnání

- musí jej zaměstnavatel vydat při skončení pracovního poměru
- musí v něm uvést všechny skutečnosti stanovené právními předpisy (především druh a dobu zaměstnání, průměrný výdělek, prováděné srážky ze mzdy apod.)

Nesouhlasí-li zaměstnanec s obsahem pracovního posudku nebo potvrzení o zaměstnání může se ve lhůtě 3 měsíců domáhat u soudu, aby zaměstnavateli bylo uloženo přiměřeně je upravit.

Pracovní smlouva

podstatné náležitosti pracovní smlouvy:

- **den nástupu** do práce
- **místo výkonu práce**
- **druh práce**

Mimo to lze v pracovní smlouvě dohodnout další podmínky:

- **zkušební doba**
  - musí být ve smlouvě uvedena
  - může být libovolně dlouhá, maximálně ovšem 3 měsíce (u vedoucích zaměstnanců 6)
  - nemůže být dodatečně prodlužována
- **mzdové podmínky**
- **doba trvání pracovního poměru**
  - pokud není ve smlouvě uvedena výslovně doba trvání pracovního poměru, je pracovní poměr sjednán na dobu neurčitou
- **ujednání o ubytování, rozvržení pracovní doby, zaměstnanecké výhody, zvyšování kvalifikace, atd.**
- **konkurenční doložka**

Dohody o pracích konaných mimo pracovní poměr

- **Dohoda o provedení práce**
  - max. 600 hodin za rok u jednoho zaměstnavatele
  - do příjmu 10.000,- Kč za měsíc se neplatí zdravotní a sociální pojištění
- **Dohoda o pracovní činnosti**
  - rozsah maximálně polovina průměrné týdenní pracovní doby

Základy civilního procesu

Prameny

- Zákon č. 99/1963 Sb. občanský soudní řád
  - upravuje postup soudu a účastníků v občanském soudním řízení tak, aby byla zajištěna spravedlivá ochrana soukromých práv a oprávněných zájmů účastníků, jakož i výchova k dodržování smluv a zákonů, k čestnému plnění povinností a k úctě k právům jiných osob
- Zákon č. 292/2013 Sb. o zvláštních řízeních soudních
  - ve věcech svéprávnosti,
  - ve věcech nezvěstnosti a smrti,
  - ve věcech přípustnosti převzetí nebo držení v ústavech,
  - o pozůstalosti (dědické řízení)

Soustava soudů

- čtyřstupňový systém soudů
  - dvouinstanční
1. stupeň – **Okresní soudy** (v Praze Obvodní soudy, v Brně Městský soud)
  2. stupeň – **Krajské soudy** (v Praze Městský soud)
  3. stupeň – **Vrchní soudy** – v Praze a Olomouci
  4. stupeň – **Nejvyšší soud ČR, Nejvyšší správní soud** – v Brně
- součástí soustavy soudů není Ústavní soud – je pouze orgánem ochrany ústavnosti, nevydává rozsudky, lze se na něj obracet pouze s ústavními stížnostmi

Příslušnost soudů

- je dána charakterem záležitosti – *věcná příslušnost*
- a bydlištěm nebo sídlem žalovaného – *místní příslušnost* (může být určeno i jinak – nemovitost, dítě)
- určující je, který předmět sporu projednává který soud v prvním stupni

Základní Zásady soudního řízení

- **právo na spravedlivý proces** – hlava V. LZPS
- **zásada dispoziční** – strany sporu mohou rozhodnout, zda soudní řízení proběhne nebo ne a co bude předmětem projednávání
- **zásada rovnosti stran před soudem** - vůči stranám (bez ohledu na žalovaného a žalobce) bude použito stejných procesních postupů a budou jim dány stejné možnosti
- **zásada materiální pravdy** - spočívá v úplném a spolehlivém zjištění skutkového stavu, jaký mezi účastníky je a ve zjištění, které věci mezi nimi jsou sporné
- **zásada volného hodnocení důkazů** – důkazy jsou hodnoceny podle úvahy soudu, každý zvlášť a pak všechny ve vzájemné souvislosti
- **zásada ústnosti, přímosti a veřejnosti** – soudní řízení je vedeno ústně, strany jsou slyšeny, proces je veřejný
- **zásada projednací** – povinnost soudu provést jen ty důkazy, které strany navrhly

Formy soudních rozhodnutí

- **rozsudek** – soud rozhoduje o věci samé, odvolání z rozsudku 1. stupně je vždy možné, doručuje se vždy účastníkům a zástupcům do vlastních rukou
- **usnesení** – rozhoduje se ve všech případech, kdy nemá být rozhodnuto rozsudkem nebo platebním rozkazem (př. občanský soudní řád § 167 + např. zahájení řízení bez návrhu, o předběžném opatření, o ustanovení zástupce atd., odvolání je vyloučeno v některých případech, doručuje se pouze tehdy, je-li přípustné odvolání, forma usnesení nemusí obsahovat odůvodnění
- **platební rozkaz** – resp. směnečný platební rozkaz, musí být doručen do vlastních rukou, pokud odpůrce nepodá odpor včas nebo vůbec, nabývá platební rozkaz účinků pravomocného rozsudku, pokud je odpor podán včas, platební rozkaz se ruší a předseda senátu je povinen neřídit jednání
- **směnečný platební rozkaz**

Náklady řízení

- Skládají se z:
  - soudní poplatek - určen podle částky nebo přesně vyčíslen (rozvod = 2000, některá bez poplatku)
  - znalecké posudky
  - odměna advokáta (určuje se podle žalované částky nebo paušálně)
  - náklady exekučního řízení (určují se podle vymáhané částky)
- Náklady řízení platí strana, která ve sporu prohrála!
(až na výjimky)

Právní moc a vykonatelnost soudního rozhodnutí

právní moc

- je to zvláštní procesní institut
- mohou jí nabýt rozhodnutí, u kterých byl již proces tvorby dokončen a to za předpokladu splnění požadavků zákona pro nabytí právní moci
- chápeme ji jako určité vlastnosti rozhodnutí, kterých dodatečně nabylo při splnění stanovených předpokladů

vykonatelnost rozhodnutí

- možnost vynutitelnosti povinností v něm uložených, a to i proti vůli povinného
- vlastnost vykonatelnosti se projevuje v tom, že účastníka lze donutit ke splnění povinností, které jsou v něm vysloveny, pomocí donucovacích prostředků a proti jeho vůli
- podmínky vzniku a účinku jsou rozdílné:
  - ukládá-li rozsudek povinnost plnění, stane se vykonatelným, jakmile uplyne lhůta stanovená k realizaci plnění
  - u rozsudků určovacích a statusových nelze stanovit lhůtu, a tak se stávají vykonatelnými okamžikem nabytí právní moci
  - u zvláštní úpravy je stanovena vykonatelnost pro rozsudky ukládající prohlášení vůle a i přes to, mají uloženou povinnost plnění
- *předběžná vykonatelnost* – chápána jako zvláštní ochrana v procesu, rozsudek je vykonatelný dříve, než nabyl právní moci, výjimka se připouští při výživě a při pracovní odměně za poslední 3 měsíce, v těchto případech nastává předběžná vykonatelnost ze zákona, tzn. i bez výslovného rozhodnutí soudu

Opravné prostředky

- je to procesní úkon, kterým se účastník může domáhat přezkoumání soudního rozhodnutí

řádný opravný prostředek

- napadá rozhodnutí, které ještě nenabylo právní moci, má v zásadě odkladný účinek na právní moc rozhodnutí, podle platného práva je řádným opravným prostředkem odvolání

mimořádný opravný prostředek

- je přípustný proti pravomocnému rozhodnutí, je to žaloba na obnovu řízení, žaloba pro zmatečnost a dovolání